

สถาบันพระปกเกล้า
King Prajadhipok's Institute

สังคม
เศรษฐกิจ
การเมือง
CLIMATE CHANGE สิ่งแวดล้อม
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

สังคมกึ่งเมือง
 กึ่งชนบท

สังคมเมือง THAILAND

CLIMATE CHANGE 4.0

การบริหารราชการส่วนกลาง

การกระจายอำนาจ ฿

DISRUPTIVE TECHNOLOGY

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

ชุดวิชา

ทิศทางและ

ความท้าทาย

ของบริบทท้องถิ่นไทย

ชุดวิชา ทิศทางและความท้าทายของบริบทท้องถิ่นไทย สถาบันพระปกเกล้า

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (ebook) 978-616-476-173-5

รหัสสิ่งพิมพ์สถาบัน สนป.64-07-00.0 (ebook)

บรรณาธิการ

รศ.ดร.อรรถัย ก๊กผล

ดร.สติธร ธนานิธิโชติ

นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์

นายภควัต อัจฉริยปัญญา

นางสาวธีรพรรณ ใจมั่น

นายธราดล พันธุ์พีช

นางสาวณัฐปภัทร์ รัตนพรบุญ

นางสาวสุธาสินี วิจิตรอินทรามาศ

นายทศพล กลิ่นหอม

นางสาวสุนิสา แก้วทอง

ประสานงาน

นางสาวณัฐปภัทร์ รัตนพรบุญ

สงวนลิขสิทธิ์ © 2564

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

จัดทำโดย

สำนักนวัตกรรมการเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 ฝั่งทิศใต้

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0-2141-9596

โทรสาร 0-2143-8177

www.kpi.ac.th

คำนำ

สถาบันพระปกเกล้า

ประเทศไทยกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงผ่านทั้งทางการเมือง สังคม และ เศรษฐกิจ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายของรัฐ รวมถึงกฎหมาย และระเบียบต่างๆ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ด้านการกระจายอำนาจ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ รวมถึง ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วน สร้างความท้าทายและส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบต่อการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง เรียนรู้ เท่าทัน และเตรียมพร้อมต่อความเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และขณะเดียวกันอาจเป็นโอกาส ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมของตน ทั้งภายในและภายนอก รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำมาใช้ ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ในการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในอนาคต

สถาบันพระปกเกล้า ในฐานะสถาบันทางวิชาการภายใต้การกำกับดูแล ของประธานรัฐสภา มีพันธกิจสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ด้านการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยไปสู่สาธารณชนทั้งในระดับชาติและระดับ ท้องถิ่น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการให้ความรู้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งฝ่ายการเมือง ราชการ ภาคประชาสังคม รวมถึงผู้ที่สนใจจะเข้าสู่แวดวงการเมืองท้องถิ่นในอนาคตว่า จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นทั้งโอกาส และความท้าทายของท้องถิ่นไทย บริบทการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นไทยภายใต้

Thailand 4.0 และ Disruptive Technology บริบทการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และตัวอย่างบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกัน กับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ตามสภาพสังคม

สถาบันพระปกเกล้า ได้พัฒนาระบบการเรียนออนไลน์ KPI e-Learning ใน “หลักสูตรเตรียมความพร้อมสำหรับการเมืองระดับท้องถิ่น” และได้จัดทำหนังสือประกอบการเรียนในชุดวิชา “ทิศทางและความท้าทายของบริบทท้องถิ่นไทย” และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประกอบการเรียนในหลักสูตร รวมถึงผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาต่อยอดและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของการปกครองท้องถิ่นสืบไป

ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	3
สารบัญ	4
ชุดวิชา ทิศทางและความท้าทายของบริบทท้องถิ่นไทย	5
1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี: โอกาส และความท้าทายของท้องถิ่นไทย	7
1.1 ยุทธศาสตร์ชาติกับผลกระทบต่อสังคมไทย	8
1.2 การพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	12
1.3 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์	23
2. บริบทการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นไทยภายใต้ Thailand 4.0 และ Disruptive Technology	30
2.1 Thailand 4.0 กับการขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	31
2.2 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ	37
3. บริบทการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร ราชการส่วนกลางการบริหารราชการส่วนภูมิภาค	43
4. ตัวอย่าง บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกันกับ ทิศทางการพัฒนาพื้นที่ตามสภาพสังคม	55
4.1 บริบทของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี	55
4.2 บริบทของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	61
4.3 บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลตำนาน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	64
4.4 บริบทของเทศบาลเมืองแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	69
เอกสารอ้างอิง	74

ชุดวิชา ทิศทางและความท้าทาย ของบริบทท้องถิ่นไทย

สถาบันพระปกเกล้า

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี: โอกาส และความท้าทายของท้องถิ่นไทย
2. เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นไทย ภายใต้ Thailand 4.0 และ Disruptive Technology
3. เพื่อศึกษาบริบทการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลางการบริหารราชการส่วนภูมิภาค
4. เพื่อแสดงให้เห็นถึงบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ตามสภาพสังคม

ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี: โอกาส และความท้าทายของท้องถิ่นไทย
2. บริบทการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นไทย ภายใต้ Thailand 4.0 และ Disruptive Technology
3. บริบทการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค
4. ตัวอย่าง บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ตามสภาพสังคม

01

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี:
โอกาส และความท้าทาย
ของท้องถิ่นไทย

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี:

โอกาส และความท้าทายของ ท้องถิ่นไทย

บทนำ

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมครั้งใหญ่ ซึ่งประเทศไทยมีแนวโน้มต่อความเสี่ยงหลายประการที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งปัจจัยภายใน คือ ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญและหลากหลาย ในขณะที่เดียวกัน โครงสร้างประชากรของประเทศเปลี่ยนไปสู่สังคมผู้สูงอายุโดยคาดว่าภายในปี พ.ศ. 2583 จะมีประชากรวัยแรงงานเพียง 32.5 ล้านคน นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดทางด้านแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ มีปัญหาความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ตลอดจน ความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศไทย คือ เกณฑ์มาตรฐานโลกที่สูงกว่ามาตรฐานไทย กระแสโลกาภิวัตน์ที่เคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และเงินทุนได้อย่างเสรี ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่มีทั้งด้านบวกและลบ และการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกมีความผันผวน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยไม่ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินให้ความสำคัญกับนโยบายพรรคการเมือง ประกอบกับการเมืองประเทศไทยไร้เสถียรภาพนโยบายการบริหารประเทศขาดความต่อเนื่อง และเพื่อเป็นการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยให้มีเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว และยังเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศให้ไปสู่เป้าหมายร่วมกัน และเป็นเอกภาพ จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ขึ้นมา เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยระบบบริหารราชการแผ่นดินจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้การบริหารยุทธศาสตร์ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งจะช่วยยกระดับประเทศไทยในทุกภาคส่วนได้แก่ ปัญหาความมั่นคง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาความขัดแย้งในสังคม รวมถึงสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และบริหารจัดการกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ในการเชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ส่วนราชการนำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี มาจัดทำแผนปฏิบัติราชการและแผนปฏิบัติราชการประจำปี รวมถึงใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาภาค จังหวัด แผนอำเภอ ท้องถิ่น ชุมชน และในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ทุกระดับ เริ่มตั้งแต่แผนยุทธศาสตร์ชาติลงมาถึงระดับพื้นที่ได้มุ่งเน้นความต้องการในระดับพื้นที่เป็นสำคัญ ซึ่งการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ ได้ส่งผลทำห้ายต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายด้าน ทั้งด้านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ด้านกำลังคน ด้านการบริการ ด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เป็นอาทิ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2560)

1.1 ยุทธศาสตร์ชาติกับผลกระทบ ต่อสังคมไทย

ยุทธศาสตร์ชาติ คืออะไร ?

คำว่า ยุทธศาสตร์ (strategy) เป็นคำทางทหาร และการนำไปใช้มักอยู่ในวงการทหาร แต่ปัจจุบันบุคคลกลุ่มอื่นก็นำไปใช้ด้วยเช่นกันบุคคลกลุ่มอื่นก็นำไปใช้ด้วยเช่นกัน Strategy เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างเครื่องมือหรือวิธีการและวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ชาติ (Grand National Strategy) เป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งเป้าหมายของชาติ ที่มักจะถูกกล่าวถึงในรูปของผลประโยชน์แห่งชาติ บทบาทของกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์คือ แปลผลประโยชน์แห่งชาติให้เป็นวิธีการ หรือเครื่องมือที่จะทำให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาตินั่นเอง ส่วนเครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ จะถูกกล่าวถึงในรูปของเครื่องมือกำลังอำนาจแห่งชาติ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร ฯลฯ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2554)

ใครคือคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ?

ตามกฎหมายฉบับที่เพิ่งผ่านความเห็นชอบโดย สนช. คณะกรรมการที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติประกอบด้วยคณะกรรมการสองชุด ชุดแรก คือ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และชุดที่สอง คือ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ในบทความฉบับนี้จะเรียกคณะกรรมการทั้งสองชุดว่า ‘ชุดใหญ่’ และ ‘ชุดเล็ก’ ตามลำดับเพื่อให้ง่ายต่อการอ่านทำความเข้าใจ ทั้งนี้ คณะกรรมการทั้งชุดใหญ่และชุดเล็กสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการ ‘ชุดย่อย’ เพิ่มเติมได้อีก

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ หรือคณะกรรมการชุดใหญ่ ประกอบด้วยกรรมการ 4 กลุ่ม ดังนี้ ข้าราชการการเมือง ประกอบด้วย (1) นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน (2) ประธานสภาผู้แทนราษฎร (3) ประธานวุฒิสภา และ (4) รองนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย ข้าราชการประจำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ประกอบด้วย (1) ปลัดกระทรวงกลาโหม (2) ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (3) ผู้บัญชาการทหารบก (4) ผู้บัญชาการทหารเรือ (4) ผู้บัญชาการทหารอากาศ (5) เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และ (6) ประธานกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตัวแทนองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย (1) ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ (2) ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (3) ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (4) ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ (5) ประธานสมาคมธนาคารไทย และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน 17 คน ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี

ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยในการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติและกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย

จากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2560¹ และพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ.2560² เท่ากับเป็นการนับหนึ่งอย่างเป็นทางการ นับหนึ่งแรก คือ การเริ่มการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติที่จะมีผลผูกพันกับคนไทยทั่วประเทศไปอีก 20 ปี นับหนึ่งอีกครั้งคือการจัดทำร่างแผนการปฏิรูปประเทศ หลังจากสามปีที่ผ่านมามีมาทำมาแล้วสองครั้งผ่านสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) และสภาขับเคลื่อนกับปฏิรูปประเทศ (สปท.) ทั้งสองด้านคือ ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศต้องเตรียมการและจัดทำไปอย่างคู่ขนานกัน

อนึ่ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 ระบุไว้ว่า “รัฐพึงให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายในการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย”³ ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ขึ้นมา ซึ่งประกอบด้วย 3 หมวดที่สำคัญ ได้แก่ หมวดที่ 1 การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ หมวดที่ 2 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ หมวด 3 การติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผล และบทเฉพาะกาล

เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนการบริหารประเทศให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ อันได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

1 พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2560. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 79ก (31 กรกฎาคม 2560), หน้า 1.

2 พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 79ก (31 กรกฎาคม 2560), หน้า 13.

3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40ก (6 เมษายน 2560), หน้า 17.

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ประกอบด้วย การรักษาความสงบภายในประเทศ การพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศ พร้อมรับมือกับภัยคุกคามทั้งทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ บูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศที่เอื้อให้เกิดความมั่นคง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ และคุณภาพชีวิตของคนในชาติ การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและทางทะเล การบริหารจัดการความมั่นคงให้สอดคล้องกันแผนงานพัฒนาอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนและร่วมพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ การพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Society) เพื่อสร้างผู้ประกอบการทางธุรกิจ การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการวางรากฐานที่แข็งแกร่งเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture) เพื่อสร้างคนไทยที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม (Transformation of Learning) และการพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ (Talents)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางด้านสังคม ประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของคนทุกกลุ่มในสังคม การสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง การเสริมสร้างพลังทางสังคม การสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเจริญเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย จัดระบบอนุรักษ์ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ วางระบบบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้มีประสิทธิภาพใน 25 ลุ่มน้ำ ทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน พัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาคเศรษฐกิจ พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย การวางระบบบริหารงานราชการแบบบูรณาการ การยกระดับงานบริการประชาชนและการอำนวยความสะดวกของภาครัฐสู่ความเป็นเลิศ การปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนานุเคราะห์ภาครัฐ ในการปฏิบัติราชการและมีความเป็นมืออาชีพ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ เข้มข้นขึ้นมากเนื่องจากประเทศต่าง ๆ ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจการค้า การลงทุนเสรีกันอย่างกว้างขวาง การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกดังกล่าวที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยได้เผชิญอยู่ อาทิ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นความท้าทายใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน และมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรู้เท่าทันสถานการณ์ และเตรียมการรองรับเพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบเชิงลบให้น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันสามารถสร้างโอกาสแก่ท้องถิ่นและประชาชนในอนาคตอีกด้วย

1.2 การพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

บริบทการเปลี่ยนแปลงของแนวทางการพัฒนาและปฏิรูปประเทศ สะท้อนถึงความสำคัญของการบริหารราชการแผ่นดินเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายการพัฒนาชัดเจนและเป็นรูปธรรม รวมทั้งเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล กรอบยุทธศาสตร์ภาค กลุ่มจังหวัด และจังหวัด ทั้งนี้ เงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญ (Critical Success Factor) คือ ชีตความสามารถของอำเภอและจังหวัดในการประมวล

ข้อมูลความต้องการและแผนพัฒนาจากหน่วยการปกครองระดับเล็กที่สุด คือ หมู่บ้าน ตำบล ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงกับแผนเชิงพื้นที่ในระดับที่สูงขึ้น จนก่อให้เกิดการบูรณาการ ทรัพยากร บุคลากร องค์ความรู้ และงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ เศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐานการผลิตและบริการที่มีความเข้มข้นและโดดเด่นในหลายสาขา และความร่วมมือกับมิตรประเทศทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียนมีความเข้มข้นและชัดเจนขึ้น ขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น และการบริการทางสังคมทุกด้านที่มีความครอบคลุมทั่วถึง ทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลง และคุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น

โครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น จึงทำให้มีความอ่อนไหวและผันผวนตามปัจจัยภายนอก ในขณะที่ความสามารถในการแข่งขันปรับตัวช้า เนื่องจากการยกระดับห่วงโซ่มูลค่าการผลิตเกษตร อุตสาหกรรม และบริการสู่การใช้ องค์ความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมยังดำเนินการได้น้อย ทำให้ฐานการผลิต เกษตร อุตสาหกรรม และบริการมีผลิตภาพการผลิตต่ำประกอบกับประเทศไทยยังประสบ ปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้าน ที่สำคัญได้แก่ คุณภาพคน คุณภาพการศึกษา คุณภาพ บริการสาธารณะและบริการสาธารณสุข สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูง ก่อให้เกิดความ แตกแยก การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อวางรากฐานของประเทศในระยะยาวให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้อง เชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องกัน ไปตลอด 20 ปี ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560-2579)

ภาพรวมการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 9-11 และ ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต จากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม

สำหรับการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนา ฉบับนี้วิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ ของแผนพัฒนา ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์ระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เป็นต้น ส่วนแนวทางการพัฒนา ได้บูรณาการนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของประเด็นการปฏิรูปประเทศ 37 วาระ และ ไทยแลนด์ 4.0

การจัดทำแผนขับเคลื่อนและการติดตามประเมินผล เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และภาคการศึกษา ในทุกพื้นที่ของประเทศ เป็นกลไกประชารัฐที่รวมพลังให้สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทางการพัฒนา รวมทั้งแผนงานโครงการสำคัญที่ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 1-2)

ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศดังกล่าว จะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น ต่อจากนี้ไปประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาจากฐานสำคัญที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานาน ในขณะที่เดียวกันดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีลักษณะการบูรณาการ และใช้ประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560ข: 3-7)

1. การพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนานวัตกรรม ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ โดยการกำหนด

วาระการวิจัยแห่งชาติ (National Research Agenda) ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับสาขาเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรมบูรณาการวิจัยและพัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ ในเชิงพาณิชย์และการพัฒนานวัตกรรม

2. การส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยสนับสนุนการวิจัยพัฒนา การดัดแปลงและต่อยอดการพัฒนาเทคโนโลยีไปสู่ความเป็นอัจฉริยะโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและการผสมผสานเทคโนโลยี การพัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี (Technopreneur) รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตที่เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศ ได้แก่เกษตรกรรายย่อย วิชากิจชุมชน และวิชากิจขนาดกลาง และขนาดย่อมกับสถาบันวิจัย และสถาบันการศึกษา รวมทั้งพัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะเร่งสร้างและพัฒนาบุคลากรวิจัยในสาขา STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) และสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายระหว่างสถาบันวิจัยสถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน/ชุมชน รวมทั้งการปรับกลไกระบบวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งระบบ
3. การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดีมีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดีที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ

4. การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ให้ความสำคัญกับการจัดการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาส และผู้ที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกิน สนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพ ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้งกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรกลุ่มร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด
5. การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า เน้นสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐาน ทุนทางเศรษฐกิจให้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งสร้างสังคมผู้ประกอบการให้มีทักษะการทำธุรกิจที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต
6. การปรับระบบการผลิตการเกษตรให้สอดคล้องกับพันธกรณีในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและศักยภาพของพื้นที่ เน้นการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตรวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพ (Bio Based) ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การพัฒนาระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนและการขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกรรวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเกษตรจากกิจการเจ้าของคนเดียว เป็นการประกอบการในลักษณะสหกรณ์หุ้นส่วน และบริษัท เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด

7. การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมที่มีศักยภาพในปัจจุบันให้ต่อยอดไปสู่ฐานการผลิตและบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่เข้มข้นและมีนวัตกรรมมากขึ้น ควบคู่กับการวางรากฐานเพื่อสร้างและพัฒนาภาคการผลิตและบริการสำหรับอนาคต ทั้งในด้านการเตรียมศักยภาพคนและโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนสร้างกลไกและเครือข่ายความร่วมมือของธุรกิจในลักษณะคลัสเตอร์ (Cluster)
8. การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการ
9. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศและศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติและครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
10. การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจขยายฐานเศรษฐกิจให้กว้างขึ้น และต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและนำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคม ในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงานของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง กรอบความร่วมมือลุ่มแม่น้ำอิระวดี เจ้าพระยา แม่โขง กรอบความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย กรอบความร่วมมือความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอล สำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ กรอบความร่วมมือเพื่อพัฒนาชายแดนไทย-มาเลเซีย และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์

11. การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดเล็ก และขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ “ผลิตได้และขายเป็น”
12. การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤติสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ
13. การฟื้นฟูพื้นฐานด้านความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของผู้มีความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์บนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและการเตรียมการรับมือกับอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า
14. การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรมทั้งด้านระบบการบริหารงานและบุคลากร มีการบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสมระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น
15. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศเพื่อขยายขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของทุกกลุ่มในสังคม เน้นให้เกิดความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและในอาเซียน
 อย่างเป็นระบบ โดยมีโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศที่สนับสนุนการพัฒนา
 พื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการและ
 การกำกับดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล สร้างความเป็นธรรมในการเข้า
 ถึงบริการพื้นฐาน และการคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้พัฒนาอุตสาหกรรมต่อ
 เนื่องเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และการพัฒนาผู้ประกอบการ
 ในสาขาโลจิสติกส์และหน่วยงานที่มีศักยภาพไปทำธุรกิจในตลาดต่างประเทศ

16. การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ เร่งดำเนินการในประเด็นท้าทาย
 ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิม และขยายฐาน
 การผลิตและบริการใหม่ที่สร้างรายได้สำหรับประชาชนในแต่ละภาค การพัฒนา
 เมืองให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล
 ตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตอย่างมีสมดุล
 และการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เจริญเติบโตและแข่งขันได้อย่าง
 ยั่งยืน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคและ
 เมืองให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
17. การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มข้นและส่งผลต่อการพัฒนา
 อย่างเต็มที่ มุ่งเน้นผลักดันให้ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบและในเชิงสถาบัน
 ให้มีความคืบหน้าและชัดเจนในระดับปฏิบัติการและในแต่ละจุดพื้นที่เชื่อมโยง
 ระหว่างประเทศ ผลักดันการลดการใช้มาตรการที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี
 ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายภายในประเทศ
 และประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในกรอบ
 ความร่วมมือต่างๆ ในเวที
18. การส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้
 ประกอบการให้สามารถพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาศักยภาพ
 มนุษย์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และการ
 สนับสนุนการดำเนินงานของสภาธุรกิจภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ รวมทั้ง
 สนับสนุนแหล่งเงินทุนและแหล่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับฐานการผลิตในต่าง
 ประเทศ

19. การปรับปรุงภาคการเงินของไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สามารถแข่งขันได้ เร่งปรับปรุงกฎระเบียบในการกำกับดูแลภาคการเงินเพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันและการให้บริการต่อผู้บริโภคและภาคธุรกิจเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการกำกับดูแลที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากความเชื่อมโยงทางการเงินและกระแสการเคลื่อนย้ายของเงินทุนที่จะมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และมีปริมาณธุรกรรมที่มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันสนับสนุนการนำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างเข้มข้น พัฒนาเครื่องมือทางการเงินเพื่อระดมทุนมาใช้สนับสนุนการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ตลอดจนขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงในต้นทุนที่เหมาะสม

20. การปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ ประกอบด้วย การขยายฐานภาษี การปรับระบบการจัดทำค่าของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบูรณาการทั้งเชิงประเด็นพัฒนาและเชิงพื้นที่ การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม และลดความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคม รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางการคลังของระบบการคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การปรับปรุงระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ และการปรับปรุงระบบประกันสุขภาพ เพื่อลดภาระการพึ่งพารายได้จากรัฐบาล

จากการพิจารณาข้อมูลข้างต้นในด้านเป้าหมาย กลไก และผลลัพธ์ของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาตินั้น ทำให้เรามองเห็นภาพการพัฒนาประเทศโดยรวมที่จะสร้างความสุขคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่และทำให้หลุดพ้นจากความอ่อนแอในการพัฒนาที่ผ่านมาได้ อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะกำลังหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว จึงต้องให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ชาติ รับนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อสร้างความพร้อมให้กับท้องถิ่นในการเดินหน้าปฏิรูปท้องถิ่นให้มีศักยภาพ ซึ่งการจะดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ได้นั้น ยังคงมีความท้าทายอยู่ในหลากหลายมิติ ทั้งนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ความท้าทายในประเด็นสำคัญ ๆ ที่ท้องถิ่นจะต้องเร่งทำความเข้าใจ มองให้ออก และพร้อมต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อขับเคลื่อนท้องถิ่นให้ได้ซึ่งมีประเด็นการวิเคราะห์ในหลายมิติสำคัญซึ่งเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน อันจะส่งผลกระทบทำให้ท้องถิ่นต้องปรับแผน ด้านคน ด้านการวางแผน ด้านเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงาน ดังจะขอยกมาอธิบาย ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนอื่นๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาคม รวมทั้งกลุ่มองค์กรชุมชนหลากหลายในพื้นที่ ตลอดจนกลุ่มสตรีและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหรือปรับแผนพัฒนาท้องถิ่น กล่าวคือ มีผู้แทนจาก อปท. อื่น + ผู้แทนภาคเอกชนหรือกลุ่มสมาชิกภาคธุรกิจเอกชน (เช่น หอการค้า) + ปราชญ์ชาวบ้าน + ผู้แทนองค์กรสตรี + กลุ่มคนด้อยโอกาส (เช่น คนพิการ เป็นอาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการแต่งตั้งผู้แทนกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ เป็น “คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น” และ “คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น” ตลอดจนมีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการแต่งตั้งผู้แทนกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในพื้นที่เป็น “คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งประกอบไปด้วยหลายภาคส่วน และมีการประชุมคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น

2. การจัดบริการสาธารณะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่และประชาชนโดยทั่วไปมีส่วนร่วมในการ (1) ริเริ่มหรือเสนอ (2) ร่วมให้ข้อมูล/แสดงความคิดเห็น (3) การตัดสินใจและพิจารณาเห็นชอบ (4) ร่วมในการดำเนินงาน (5) ร่วมติดตามและประเมินผล ในแผนงาน โครงการ และกิจกรรมของ อปท. โดยมีความหลากหลายของวิธีการให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการริเริ่มหรือเสนอแผนงานโครงการ และกิจกรรมของ อปท. ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีเป้าหมายให้ภาคประชาสังคมในพื้นที่และประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด อาจจะต้องลดพิธีการหรือความเป็นราชการลง ใช้รูปแบบของการลงพื้นที่ สภากาแฟ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นกันเอง มีความกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องอาศัยทักษะของผู้รับผิดชอบโครงการ/ผู้ประสานงานว่า “ทำอย่างไรประชาชนหรือภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด”

3. การบริหารการเงิน การคลัง และการงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีแนวทางการบริหารการเงินการคลังของ อปท. ให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และหลักการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน อปท. มีกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นประจำ

อีกทั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐอื่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนโดยทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของอปท. อาทิเช่น

- มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการเฝ้าระวังการทุจริตคอร์รัปชันเกี่ยวกับการให้สินบนหรือเงินพิเศษหรือความสะดวกสบายแก่เจ้าหน้าที่ และการให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ (การวิ่งเต้นในทางมิชอบ) เพื่อผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องหรือบุคคลอื่นอย่างไม่เป็นธรรม
- มีส่วนร่วมในการจัดทำฐานข้อมูลการจัดเก็บภาษี ค่าธรรมเนียม และงบประมาณในแต่ละปี ตลอดจนงบการเงินตามที่หน่วยตรวจสอบกำหนด และเผยแพร่แก่สาธารณะชนอย่างน้อย 3 ปีซ้อนหลัง
- มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของ อปท. และสถานะทางการเงินให้แก่ภาคประชาชน ทราบและเข้าถึงได้ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขณะเดียวกันจะต้องความหลากหลายของโครงการหรือกิจกรรมเผยแพร่ข้อมูล อาทิเช่น การเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวบนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นอาทิ

4. กระบวนการกิจการสภาท้องถิ่น

สภาท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน ในการเสนอข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติ การพิจารณางบประมาณ และการติดตามตรวจสอบการทำงานของคณะผู้บริหาร อปท.สมาชิกสภา อปท. มีการยื่นกระทู้ถามคณะผู้บริหาร อปท. สภา อปท. มีช่องทางเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับฟังการประชุมสภา อปท. และเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น หรือหาก อปท.มีการตราข้อบัญญัตินอกเหนือจากข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ข้อบัญญัติดังกล่าวควรมาจากการเสนอโดยภาคประชาชนหรือกลุ่ม องค์กรภาคประชาสังคม

5. การจัดโครงสร้างการทำงานในการดำเนินโครงการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีการจัดโครงสร้างการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ กล่าวคือ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการฯ ซึ่งเป็นคณะกรรมการร่วมที่ไม่มีสถานะนิติบุคคลที่ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงาน/ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และผู้แทนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน นอกจากนี้ ควรมีการร่วมกันลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) อย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นกติกาในการทำงานร่วมกัน มีการประสานความร่วมมือระหว่างกันจะมีทั้งความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการผสมกันไป

ตลอดจน อปท. รู้จักทำงานแบบประสานพลังจนเกิดความร่วมมือและประสานงาน เพื่อให้กิจกรรม/โครงการของ อปท. เกิดประสิทธิภาพ วิธีการเสริมสร้างเครือข่าย ประกอบด้วยหลายวิธีการ เช่น การติดต่อสื่อสาร การประสานงานสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือประสบการณ์เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน การวางแผนและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน การแบ่งปันทรัพยากร เป็นอาทิ ซึ่งสามารถ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 การจัดการองค์กร เพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม ให้มีความสำคัญและการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรงบประมาณ กลไกการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับภารกิจในการส่งเสริมให้เกิดเครือข่าย ความร่วมมือในการดำเนินงาน อปท. มีความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการและความร่วมมือแบบเป็นทางการในลักษณะบันทึกข้อตกลงร่วม (MOU) กับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ภาคประชาสังคม หรือองค์กรภาคเอกชน อปท. มีความร่วมมือกับองค์กรในต่างประเทศ อาทิ การทำโครงการ/กิจกรรมร่วมกัน หรือร่วมเป็นสมาชิกสมาคม ชมรม หรือการมีความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในต่างประเทศ (เช่น ความร่วมมือลักษณะบ้านพี่เมืองน้อง) หรือความร่วมมือในรูปแบบอื่น ๆ ประเด็นที่ 2 การส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของประชาชน เป็นการพิจารณา ประเมินกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของประชาชน ทั้งในรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้โดยทั่วไปการเสริมสร้างความสามารถเฉพาะทาง การปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ ค่านิยมอื่น ๆ และที่สำคัญการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองท้องถิ่น

1.3 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่าน ทางสื่อสังคมออนไลน์

ด้วยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ในการสร้างการสื่อสารที่รวดเร็ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเน้นการสื่อสารที่รวดเร็ว เพื่อให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และการร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน นวัตกรรมของการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างไลน์กลุ่ม (Line) ผู้นำท้องถิ่นพบสมาชิก หรือไลน์กลุ่มเฉพาะผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

เพื่อให้เกิดการติดต่อระหว่างกันที่สามารถกระทำได้ตลอดเวลา และอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนอยู่แล้ว นอกจากนี้เพื่อการรับรู้แล้ว ยังนำไปสู่การระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และที่สำคัญการติดต่อสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็ต้องพัฒนาโดยการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยสมบูรณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างความโปร่งใสในการทำงาน สามารถติดตามงานต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ลดการใช้กระดาษ และลดภาวะโลกร้อน

อนึ่ง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของ อปท. จะต้องเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานและการใช้จ่ายเงินงบประมาณของ อปท. ไปยังสาธารณะชนผ่านช่องทางต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความโปร่งใสของ อปท. ในการบริหารงานท้องถิ่น อปท. มีช่องทางเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี ข้อมูลรายรับรายจ่าย ข้อมูลการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง ที่เป็นปัจจุบัน โดยประชาชนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา อปท. มีวิธีการรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ของประชาชน หรือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับประชาชนได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ อปท. จะต้องมีความมุ่งเน้นการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่สามารถตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน ต้องสามารถสร้างสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจได้การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาแต่ละมิติของความยั่งยืน และสร้างสมดุลระหว่างมิติต่างๆ ให้เกื้อหนุนกัน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) คืออะไร?

สืบเนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมาก ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวม 189 ประเทศ จึงรวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติที่มหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และเห็นพ้องต้องกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนา ทั้งในระดับชาติ และระดับสากลที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี 2558 หรือที่เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs)

อย่างไรก็ดี หลังจากที่ตั้งเป้าหมาย การพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals-MDGs) จำนวน 8 เป้าหมายได้สิ้นสุดแล้วในปี 2558 ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Summit) เมื่อวันที่ 25 ก.ย. 2558 โดยเป็นการประชุมเต็มคณะของ United Nations Summit for the Adoption of the Post-2015 Development Agenda เพื่อวางกรอบวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกในช่วง 15 ปีข้างหน้า โดยผู้นำของประเทศสมาชิกได้รับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) วาระดังกล่าวได้มีการกำหนด “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)” โดยมีการตั้งเป้าหมายทั้งสิ้น 17 เป้าหมาย (Goals) 169 เป้าประสงค์ (Targets) เพื่อใช้เป็นแผนที่นำทางสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ในอีก 15 ปีข้างหน้า โดยภายใต้กรอบเป้าหมายนี้ ในที่ประชุมสหประชาชาติ ล้วนมีความเห็นตรงกันว่า การจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น จำเป็นจะต้อง “สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นทั้ง มิติเศรษฐกิจ (Economic Dimension) มิติทางสังคม (Social Dimension) และมิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Dimension)” ดังนี้ (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2560)

- เป้าหมายที่ 1 ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่
- เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหยบรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริม เกษตรกรรมที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย
- เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม และเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน
- เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน และมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 7 สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่สมควรสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม
- เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ
- เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทาน และยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการบริโภคและผลิตที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น
- เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ปันฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและพื้น สภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียมหาความหลากหลายทางชีวภาพ
- เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงเป้าหมายทั้ง 17 เป้าหมายนี้ได้รับการจัดหมวดหมู่ในการส่งเสริมให้เกิดผลได้ของการพัฒนาปัจจัยที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน โดยสามารถเรียกปัจจัยที่เชื่อมโยงนี้ว่า “5P’s” อันประกอบด้วย

People	ด้วยการเติมเต็มศักยภาพของคนให้มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งประกอบไปด้วย เป้าหมายที่ 1 2 3 4 5 และ 11
Planet	ด้วยการปกป้องโลกจากการเสื่อมสลายซึ่งประกอบไปด้วยเป้าหมายที่ 6 12 13 14 และ 15
Prosperity	ด้วยการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยประกอบไปด้วยเป้าหมายที่ 7 8 9 10 และ 11
Peace	ด้วยการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพที่ปราศจากความกลัวและความรุนแรง และโดยประกอบไปด้วย เป้าหมายที่ 16 และ
Partnership	ด้วยการสร้างความเป็นหุ้นส่วนแห่งการพัฒนาให้เข้มแข็งและเป็นปึกแผ่น โดยการส่งเสริมให้ทุกประเทศและประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

จะเห็นได้ว่า ในปัจจัย 5P’s ก็ยังคง แนวคิดเดิมอยู่ คือ People สะท้อนมิติของสังคม Planet สะท้อนมิติของสิ่งแวดล้อม และ Prosperity สะท้อนมิติของเศรษฐกิจ ทั้งนี้ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา หรือองค์การ (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) มองว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ Partnership นั้น มีความสำคัญอย่างมากต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสหประชาชาติกำหนดเป็นเป้าหมายที่ 17 (Partnerships For The Goals) เพื่อเป็นเป้าหมายในการเสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและการฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน และ เชื่อว่าการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศจะเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถบรรลุเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้ได้ประเทศไทยเองเป็นหนึ่งในประเทศที่ยังมีความท้าทายในการบรรลุกรอบเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว

ทั้งนี้ ในการที่ประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยจะสามารถบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาตินี้ นอกจากจะขึ้นอยู่กับกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศไทยแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน (South-South Corporation) โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศสมาชิกอนุภูมิภาค ซึ่งจะเป็นกรอบความร่วมมือการพัฒนาในหลายๆ ด้าน รวมถึงยังให้ความสำคัญแก่การช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันนำมาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ในการก้าวไปสู่ประเทศไทย 4.0 การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างเดียวยังอาจไม่ได้ คำนึงถึงมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และอาจทำให้ประเทศไทยไม่ได้บรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องการดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงลักษณะความสอดคล้องโครงการที่มีความเป็น “นวัตกรรม” ทางด้านธรรมาภิบาล เป็นโครงการที่ตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ซึ่งโครงการต่าง ๆ สามารถสร้างความยั่งยืนได้ กล่าวคือ มีการถอดบทเรียนการดำเนินงาน มีการพัฒนาต่อยอด/ออกแบบพัฒนาใหม่ มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้สาธารณชนและหน่วยงานภายนอกทราบ

02

บริบทการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นไทย
ภายใต้ Thailand 4.0 และ
Disruptive Technology

บริบทการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นไทย ภายใต้ Thailand 4.0 และ Disruptive Technology

บทนำ

ในปัจจุบันเรามักจะได้ยินคำว่า Thailand 4.0 ซึ่งคนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการอธิบายว่า Thailand 4.0 นั้นหมายถึงอะไร สำหรับ Thailand 4.0 จัดได้ว่า เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลที่เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจแบบเดิมสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ซึ่งเนื่องจากเศรษฐกิจแบบเดิมของประเทศไทยมีการปรับโมเดลอยู่หลายครั้ง เริ่มจากยุค 1.0 เน้นภาคเกษตรไปสู่ ยุค 2.0 ที่มีการนำเอาเครื่องจักรเข้ามาช่วยงานหรือเรียกว่าอุตสาหกรรมเบาไปสู่ ยุค 3.0 เป็นโมเดลในปัจจุบัน เศรษฐกิจในยุค 3.0 ยังอยู่ในวิกฤติที่ที่เปราะบางต่อสถานการณ์โลก และประเทศไทยไม่สามารถก้าวข้ามความเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางได้ซึ่งเป็นผลทำให้รัฐบาลไทยเริ่มสร้างการเปลี่ยนแปลงประเทศให้สู่ “Thailand 4.0” นั่นเอง และปัจจุบันเศรษฐกิจของไทยยังอยู่ในโมเดลเรียกได้ว่า “ทำมาก ได้น้อย” เพราะฉะนั้นในการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า Thailand 4.0 นั้น คือการเปลี่ยนโมเดลเศรษฐกิจให้เป็น “ทำน้อย ได้มาก” โดยอาศัยการเปลี่ยนสินค้าจาก “โภคภัณฑ์” ไปเป็นสินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่เรียกว่า Thailand 4.0 เป็นการเกิดขึ้นโดยยุทธศาสตร์ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value – Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ที่เน้นในเรื่องของการพัฒนาสู่ “ความมั่งคั่ง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในการร่วมกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจนั้น เป็นการขับเคลื่อนโดย “ความเข้มแข็งจากภายใน” ขับเคลื่อนตามแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผ่านกลไก “ประชารัฐ” การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของ Thailand 4.0 ควรมีการเปลี่ยนวิธีการทำโดยมี

ลักษณะสำคัญ โดยการเปลี่ยนจากเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ในปัจจุบัน ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่และรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups บริษัทเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่ High Value Services และ เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

2.1 Thailand 4.0 กับการขับเคลื่อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Thailand 4.0 กับการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เป็นการพัฒนา “เครื่องยนต์เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจชุดใหม่” (New Engines of Growth) ด้วยการแปลง “ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ” ของประเทศที่มีอยู่ 2 ด้าน คือ “ความหลากหลายเชิงชีวภาพ” และ “ความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม” ให้เป็น “ความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน” โดยการเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเป็น “5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม เป้าหมาย” อันประกอบด้วย (1) กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agriculture & Bio - Tech) (2) กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (Health, Wellness & Bio - Med) (3) กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (Smart Devices, Robotics & Mechatronics) (4) กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital, IoT, Artificial Intelligence & Embedded Technology) (5) กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง (Creative, Culture & High Value Services) อีกทั้ง Thailand 4.0 มีการตั้งเป้าหมายของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” คือ การขับเคลื่อน 5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม เป้าหมายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ภายในระยะเวลา 3-5 ปีข้างหน้า เป็นการเปลี่ยน “ปัญหาและความท้าทาย” ให้เป็น “ศักยภาพและโอกาส” ในการสร้างความมั่นคง มั่นคั่ง และยั่งยืนให้กับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม (ปิ่นอนงค์ วงศ์ณาศรี, 2560)

ด้วยเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ในการสร้างการสื่อสารที่รวดเร็ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเน้นการสื่อสารที่รวดเร็ว เพื่อให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และการร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน นวัตกรรมของการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปปัจจุบันบุคคลทั่วไปแทบทุกวัยหันมาใส่ใจพึ่งพาสื่อสังคมออนไลน์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของการสื่อสาร การติดต่อ หรืออาจจะเป็นการสร้างรายได้ จนกลายเป็นอาชีพของบุคคลหลายๆคน การใช้สื่อออนไลน์ในทางราชการนั้น เพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารขององค์กรนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น เว็บไซต์ หรือช่องทางออนไลน์อื่น ๆ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมและการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างไลน์กลุ่ม (Line) ผู้นำท้องถิ่นพบสมาชิก หรือไลน์กลุ่มเฉพาะ ผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อให้เกิดการติดต่อระหว่างกันที่สามารถกระทำได้ตลอดเวลา และอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของทุกคนอยู่แล้ว นอกจากนี้เพื่อการรับรู้แล้ว ยังนำไปสู่การระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และที่สำคัญการติดต่อสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็ต้องพัฒนาโดยการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยสมบูรณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างความโปร่งใสในการทำงาน สามารถติดตามงานต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ลดการใช้กระดาษ และลดภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเร่งสร้าง พัฒนา และเปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เช่น การพัฒนานวัตกรรมด้านการผลิต การตลาด ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหาร/จัดการท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0 แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น อันได้แก่ 1) ความท้าทายด้านเศรษฐกิจ 2) ความท้าทายด้านสังคม และ 3) ความท้าทายด้านเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความท้าทายด้านเศรษฐกิจ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของแหล่งค้าขาย โรงงานอุตสาหกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจอาศัยหลักความรู้ทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐานที่ว่าเศรษฐกิจของประเทศหรือเศรษฐกิจของเมืองใด ๆ จะเจริญก้าวหน้า โดยมีคติพจน์ว่า “มันคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” และนำความสุขสบายมาสู่ประชาชนพลเมืองของตนเองได้ก็ต่อเมื่อประเทศหรือเมืองนั้น ๆ สามารถ

ทำให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีวิต มีการงานอาชีพที่สุจริต มีการผลิตและตลาด
 สินค้าบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องพึ่งพาสันับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสมดุลใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่าง
 ประหยัดและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงเกินความเหมาะสม มีหน่วย
 เศรษฐกิจใหม่ ๆ ซึ่งมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากกว่าเดิมเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ในระบบ
 เศรษฐกิจของประเทศหนึ่ง ๆ หรือของเมืองหรือท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ควรมีหน่วยเศรษฐกิจจำนวน
 มากและมีความหลากหลายมากเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นข้อต่อห่วงโซ่ของระบบการผลิต การ
 ตลาด และการให้บริการภายในระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ของตนเองได้อย่างครบวงจร และควรมี
 กิจกรรมทางเศรษฐกิจมากเพียงพอที่จะรองรับกำลังแรงงานในประเทศหรือในเมืองหรือใน
 ชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างสมดุล ฯลฯ เหล่านี้เป็นสถานะเศรษฐกิจที่พึงปรารถนาการพัฒนาเศรษฐกิจ
 ท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าได้ ก็ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานหลายประการ ในเบื้องต้น เมืองหรือท้อง
 ถิ่นแต่ละแห่งต้องมีประชากรหรือพลเมืองที่มีคุณภาพ คือมีความรู้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการ
 ประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งมีความรู้และทักษะที่จะเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ มีระเบียบ
 วินัยและอุปนิสัยใจคอที่ขยันทำงาน ฯลฯ ประการต่อมา เมืองหรือท้องถิ่นแต่ละแห่งต้องมี
 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพียงพอ ประชาชนและผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงและใช้
 ประโยชน์ได้ในราคาที่ประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระบบการคมนาคมขนส่ง สื่อสาร สาธารณูปโภค
 ประเภทน้ำประปาและพลังงาน นวัตกรรมทางเทคโนโลยี พื้นที่สำหรับการประกอบกิจการ
 ประเภทต่าง ๆ ฯลฯ ไปจนถึงตลาดหรือช่องทางและข้อมูลที่เป็นจำเป็นสำหรับการลงทุน การระดม
 ทุน การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคมสำหรับรองรับ
 วิถีชีวิตของพลเมือง เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีตำรวจ ฯลฯ เป็นต้น

ถ้าพิจารณาขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยตามที
 กฎหมายบัญญัติก็อาจไม่พบบทบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ “พัฒนา
 เศรษฐกิจท้องถิ่น” ไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง แต่ในขณะเดียวกันก็มีบทบัญญัติให้องค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น อบจ. เทศบาล อบต. หรือองค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่นรูปแบบพิเศษคือกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ก็ล้วนแต่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง
 โดยตรงกับกิจกรรมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง แม้จะไม่
 ครอบคลุมครบถ้วนทุกประเภทก็ตาม เช่น ให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดให้มีโครงสร้างและ
 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง การผังเมืองการจัดการศึกษา
 สุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม การจัดให้มีตลาด การส่งเสริมอาชีพส่งเสริมการลงทุน ส่งเสริม
 การท่องเที่ยว จัดทำทะเบียนกิจการพาณิชย์ตลอดจนถึงการควบคุมดูแลโรงงาน สถานบริการ
 และสถานเก็บและจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงให้ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายเพื่อความปลอดภัย

และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของท้องถิ่น ฯลฯ เป็นต้น

ผู้บริหารท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น” โดยยึดบริบทของท้องถิ่นและทรัพยากรของท้องถิ่นที่มีอยู่เป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดและกระบวนการวางแผน ตลอดจนถึงการจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นก็พบว่า ผู้บริหารและพนักงานท้องถิ่นไม่ได้มีแนวคิดเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ เช่น ไม่ได้มีการจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับฐานเศรษฐกิจและสถานะทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ไม่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้เจริญเติบโตไปในทิศทางใด หรือต้องการให้มีหน่วยเศรษฐกิจประเภทใดเกิดขึ้นในท้องถิ่น หรือมุ่งหวังที่จะพัฒนาฐานภาษีหรือแหล่งรายได้ประเภทใดให้เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ฯลฯ เป็นต้น

ในทางตรงกันข้าม ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่มุ่งมองไปที่กิจกรรมย่อยๆ ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น การฝึกอบรมอาชีพและทักษะการทำงาน การจัดให้มีเงินอุดหนุนกลุ่มอาชีพสำหรับคนพิการ การจัดงานประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ถนนคนเดิน ฯลฯ เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน เมื่อจะวางแผนด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขปศุสัตว์ สาธารณูปการต่าง ๆ เช่น ทำเทียบเรือ สถานีขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ผู้บริหารและพนักงานท้องถิ่นส่วนใหญ่มุ่งจะคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากบริการสาธารณะนั้น ๆ โดยตรงไม่ได้มองไปไกลถึงผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นในระยะยาวอย่างเป็นระบบแต่อย่างใด เช่น ไม่ได้พิจารณาว่าเมื่อมีทำเทียบเรือ ระบบบำบัดน้ำเสียหรือสถานีขนส่ง ฯลฯ แล้ว จะช่วยลดต้นทุนการผลิต การขนส่ง และการบริการด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใด หรือเมื่อมีตลาดสด หรือตลาดกลางสินค้าเกิดขึ้นแล้ว จะช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตในท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใดหรือเมื่อมีการฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนแล้ว จะส่งผลให้มีกำลังแรงงานและการผู้ประกอบการใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใดตรงกับความต้องการของหน่วยเศรษฐกิจในท้องถิ่นหรือไม่ หรือจะเป็นปัจจัยดึงดูดการลงทุนและมีหน่วยเศรษฐกิจใหม่ๆ เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่น ฯลฯ ได้อย่างไร ดังนั้น ถ้าจะกล่าวไว้ในปัจจุบันนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้มีความคิดหรือมีวิสัยทัศน์หรือมีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างเป็นระบบมากนัก

2. ความท้าทายด้านสังคม

การพัฒนาเมือง ย่อมเกิดปัญหาที่ต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทพร้อมกับการจัดการบริบทต่าง ๆ เป็นสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตระหนัก รับรู้ทำความเข้าใจ เห็นความสำคัญในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ด้วยการเริ่มต้นจากการสำรวจและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงของเมืองหรือท้องถิ่นของตนเอง

ขณะเดียวกัน จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ในปี 2556 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมดประมาณ 66 ล้านคน ทั้งมีสัญชาติไทยและไม่ใช่นักสัญชาติไทย แต่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร 65,931,550 ล้านคน และในส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่นักสัญชาติไทยและไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่เป็น แรงงานย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านอีก 2 ล้านคน สำหรับประชากรไทย จำนวน 64 ล้านคน มีอัตราเพิ่มเพียงร้อยละ 0.5 ต่อปีเท่านั้น เมื่อเทียบกับ 40-50 ปีที่ผ่านมา มีอัตราเพิ่มของประชากรสูงกว่าร้อยละ 3 ต่อปี โครงสร้างอายุของประชากรได้เปลี่ยนไปอย่างมาก จากเดิมประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาว์วัย ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นวัยผู้สูงอายุ ในปี 2556 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากถึง 9.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.5 ของประชากรทั้งหมดในประเทศไทย ทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเป็น “สังคมผู้สูงอายุ” (Aged Society) อัตราเพิ่มของผู้สูงอายุปีละประมาณ 5 แสนคน คาดว่าภายในปี 2568 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) จำนวนประชากรผู้สูงอายุจะมีประมาณ 14.4 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นเกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด กล่าวคือ “จะมีผู้สูงอายุ 1 คนในประชากรทุกๆ 5 คน” อันเป็นผลจากการที่อัตราเกิดของคนไทยลดลงอย่างมากและชีวิตของคนไทยที่ยืนยาวขึ้น และจะเป็น “สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด” (Super Aged Society) เมื่อประชากรสูงอายุเพิ่มสูงถึง ร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด ประมาณปี 2578⁴ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือดังกล่าว อาทิเช่น การสำรวจจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ระบบจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เป็นต้น

ปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้จะไม่ใช่นายงานที่ต้องรับผิดชอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตรง แต่ด้วยการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4 คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กองทุนผู้สูงอายุ, รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556, กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2557, หน้า 6.

ในประเทศไทยภายใต้กรอบของกฎหมาย ได้กำหนดให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังที่พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ได้กำหนดไว้ว่า "...ให้มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองด้านการสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส..." ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วย

3. ความท้าทายด้านเทคโนโลยี (Disruptive Technology)

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในหลายด้าน เช่น เทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ เทคโนโลยีทางการตลาด เทคโนโลยีในการผลิต เป็นต้น แต่ทั้งนี้เทคโนโลยีเป็นเรื่องยากต่อการเรียนรู้เองของประชาชนระดับรากหญ้าที่อยู่ในท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องศึกษาและสนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเรียนรู้และเข้าใจการใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง

สำหรับ เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก (Disruptive technologies) คือเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า และสามารถเข้ามาเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจ และเศรษฐกิจโลก โดยในรายงานของ McKinsey Global Institute ได้ระบุเทคโนโลยี 12 ประเภท ที่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงโลก ได้แก่ (1) อินเทอร์เน็ตไร้สาย (2) เทคโนโลยีอัตโนมัติในด้านการวิเคราะห์ (3) Internet of Things (4) Cloud Computing (5) เทคโนโลยีหุ่นยนต์ (6) ยานพาหนะไร้คนขับหรือกึ่งไร้คนขับ (7) เทคโนโลยีชีวภาพ (genomics) (8) อุปกรณ์หรือระบบกักเก็บพลังงาน (9) เทคโนโลยีการพิมพ์สามมิติ (10) เทคโนโลยีวัสดุชาญฉลาด (11) เทคโนโลยีสำรวจและขุดเจาะน้ำมัน (12) เทคโนโลยีพลังงานทดแทน โดยเทคโนโลยีเหล่านี้จะทำลายอุปสรรคที่มนุษย์จะเข้าถึงการศึกษา การบริการสาธารณสุข อีกทั้งการปฏิวัติด้านดิจิทัลจะทำให้เกิดการสร้างงานอย่างมหาศาล และในทางกลับกันก็จะทำลายตำแหน่งงานรูปแบบเดิมออกไป การที่ท้องถิ่นจะสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ คือ การคิดค้นนวัตกรรมขึ้นมาเองในการผลิต การตลาด หรือ การบริหารจัดการ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่จะต้องเริ่มด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว หรือการคิดค้นเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งต้องอาศัยการกระตุ้นจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2016)

อย่างไรก็ตาม การที่จะบรรลุเป้าหมายของการก้าวทันเทคโนโลยี ในบริบทของท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของท้องถิ่น เช่น ท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นในเรื่องกลุ่มอาชีพการผลิตสินค้า สามารถนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตสินค้าและบริการของถิ่น ท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว ธรรมชาติที่สวยงาม วิถีชีวิตเฉพาะสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการบอกเล่าเรื่องราวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นผ่านช่องทางต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองจะต้องมีอุปกรณ์ที่มีความพร้อม เช่น (1) มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพสูงสามารถใช้ในการติดต่อ VDO เพื่อการประชาสัมพันธ์ ติดต่อป้ายประชาสัมพันธ์ (2) มีเว็บไซต์ในที่เป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่นอกจากจะเป็นการประชาสัมพันธ์รายงานการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าของท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนการประกาศยกย่องเชิดชูบุคคล หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ตลอดจนมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ความเร็วสูง มีความพร้อมทางด้านบุคลากรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่มีความพร้อมในการลงทุนดังกล่าวก็ควรที่จะขอความอนุเคราะห์ คำแนะนำจากสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ หรือจ้างที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ การลงทุนด้านเทคโนโลยีปัจจุบันย่อมมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่หากคำนึงถึงความคุ้มค่าในอนาคต ผลประโยชน์ก็ย่อมเกิดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่

2.2 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ในการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะสามารถทำให้ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ วสันต์ เหลืองประภัสร์, นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และ เกรียงชัย ปึงประวัติ (2557: 428-431) ได้เสนอ Collaborative Governance Model ไว้อย่างน่าสนใจ โดยใช้ในภาษาไทยว่า “ตัวแบบการบริการกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน” โดยเขาได้เสนอไว้ว่า เงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการบริการกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน คือ

- 1) การริเริ่มความร่วมมือ กล่าวคือ เป็นการเปิดพื้นที่การทำงานร่วมกันที่ริเริ่มโดยหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ โดยวัตถุประสงค์ของการที่หน่วยงานภาครัฐริเริ่มการร่วมมือกันทำงานกับภาคส่วนอื่น ๆ ก็เป็นไปเพื่อขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุ

เป้าหมายของหน่วยงาน หรือเป็นการแสดงบทบาทร่วมกันกับตัวแสดงอื่น ๆ ตามที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้

- 2) ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ตัวแสดงที่เข้ามาร่วมในกระบวนการต้องประกอบด้วยตัวแสดงภาครัฐ และตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งมีฐานะเป็นภาคีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารภารกิจหรือนโยบายสาธารณะ ฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการจึงครอบคลุมทั้งภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการงานของภาครัฐ ในฐานะพลเมืองหรือกลุ่มทางสังคม หรือองค์กร
- 3) การแสดงบทบาท กล่าวคือ ภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต้องสามารถแสดงบทบาทร่วมตัดใจกับตัวแสดงภาครัฐได้โดยตรง มิใช่มีบทบาทเพียงให้ข้อคิดเห็นหรือให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานภาครัฐ โดยทุกฝ่ายต้องมีการพบปะเจรจาหรือกันอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยน รับฟัง โต้แย้ง เสนอแนะและตัดสินใจร่วมกัน ตัวแสดงที่มีใช่ภาครัฐต้องมีส่วนในการตัดสินใจในกิจการของภาครัฐหรือนโยบายสาธารณะของภาครัฐได้ในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ แม้อำนาจตัดสินใจสุดท้ายจะอยู่ที่หน่วยงานภาครัฐก็ตาม
- 4) การจัดโครงสร้างการทำงาน กล่าวคือ ต้องมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการที่ท ำให้ทุกฝ่ายเข้ามาแสดงบทบาทร่วมกัน กลไกการทำงานร่วมกันภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นทางการควรเกิดจากการตกลงวางกรอบกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ร่วมกันของทุกฝ่าย เป็นการทำงานร่วมกันโดยมีกระบวนการบริหารจัดการรูปแบบเฉพาะที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น โดยผ่านการวางกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการจัดบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ
- 5) การตัดสินใจ กล่าวคือ การทำงานร่วมกันต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดให้ทุกฝ่ายเข้ามาตัดสินใจร่วมกันบนฐานของการแสวงหาทางออกที่สะท้อนฉันทานุมัติของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นทางเลือกที่เอื้อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน กระบวนการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันต้องไม่ใช่การต่อรอง ประณีประนอม หรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แม้หน่วยงานภาครัฐจะถือครองอำนาจหน้าที่การตัดสินใจในการดำเนินภารกิจ แต่เป้าหมายในการดำเนินภารกิจนั้นต้องตั้งอยู่บนฐานของ

ฉันทานุมัติที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น การตัดสินใจในบางกรณีอาจจะไม่สามารถสร้างความเห็นพ้องตรงกันได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อยก็ต้องเป็นการตัดสินใจที่มีข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

6) เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน กล่าวคือ ต้องเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือนโยบายสาธารณะเท่านั้น ต้องเป็นการร่วมมือกันทำงานที่มุ่งขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะหรือภารกิจของภาครัฐเป็นสำคัญ มิใช่การอาศัยกลไกการบริหารของภาครัฐเพื่อสร้างพื้นที่เจรจาต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์ภาคธุรกิจเอกชนเฉพาะกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ วสันต์ เหลืองประภัสร์, นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และ เกรียงชัย ปิงประวดี (2557) ยังได้เสนอไว้อีกว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบริการกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน คือ

- ความสามารถในการประสานความร่วมมือระดับบุคคล ซึ่งมี 2 ลักษณะควบคู่กัน คือ ความสามารถในการเป็นผู้ประสานเชื่อมโยงภาคี และ ความสามารถในการเป็นผู้สร้างเครือข่าย ทั้งนี้ผู้ประสานเชื่อมโยงภาคีและผู้สร้างเครือข่ายต้องมีความสามารถในการรับรู้และเล็งเห็นถึงความต้องการจากจุดยืนที่แตกต่างกันของแต่ละฝ่าย ในขณะที่เดียวกันก็สามารถมองเห็นผลลัพธ์ในภาพกว้างของการประสานความร่วมมือ สามารถเข้าใจถึงการเชื่อมโยงบทบาทที่แตกต่างกันของภาคีแต่ละฝ่ายในกระบวนการขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมให้บรรลุผล เข้าใจถึงสภาพข้อจำกัดและโอกาสขององค์กรภาคี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในแต่ละองค์กร เป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง พร้อมที่จะยอมรับ และเข้าใจผู้อื่น มีมุมมองสร้างสรรค์ในการดึงศักยภาพที่มีอยู่ของแต่ละฝ่าย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและแบ่งปันความเสี่ยงต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย มีภาวะผู้นำ มีบทบาทริเริ่มก่อตั้งความร่วมมือ เอื้ออำนวยให้กระบวนการสร้างความร่วมมือดำเนินไปอย่างราบรื่นเป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรภาคีฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยทักษะในการเจรจาสื่อสาร ทักษะในการประสานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาคี ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการเป็นตัวกลาง

ไกล่เกลี่ยหาทางออกที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน ทักษะการจัดการปัญหา ทักษะการจัดการความเสี่ยง มีวิสัยทัศน์มองเห็นโอกาสของการพัฒนาความร่วมมือ สำหรับการแสดงบทบาทของประธานเชื่อมโยงภาคีและผู้สร้างเครือข่ายจะสำเร็จได้นั้นมักขึ้นอยู่กับ การได้รับความไว้วางใจ และการได้รับการยอมรับ

- ความสามารถในการประสานความร่วมมือระดับองค์กร ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเป็นหน่วยงานหลักที่มีความพร้อมคอยทำหน้าที่ประสานงานและเชื่อมโยงสมาชิกด้วยกัน เพราะ อปท. ในฐานะหน่วยประสานงานหลักก็เป็นองค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้นทุนและการมุ่งมั่นสร้างเครือข่ายการทำงานก็ถือเป็น “กลยุทธ์ทางการเมือง” ที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะองค์กรภาครัฐ ที่พยายามจะโน้มน้าวตัวแสดงจากภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้เห็นด้วยกับนโยบายของตน ขณะที่องค์กรภาคประชาสังคม และภาคประชาชนก็มีการตื่นตัวด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการมีความใกล้ชิดในด้านสถานที่ตั้งของแต่ละองค์กรภาคี ก็มีส่วนหนุนเสริมให้เกิดจิตสำนึกร่วมในชุมชนท้องถิ่น แต่ละองค์กรก็มีความต้องการที่จะมีชื่อเสียงและการยอมรับจากประชาชนให้มากขึ้น จึงเป็นแรงจูงใจให้องค์กรสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายความร่วมมือ แต่ละองค์กรสมาชิกภาคีมีเป้าหมายการทำงานที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน มีการกำหนดเป้าหมาย บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และความคาดหวังที่เครือข่ายมีต่อภาคีอย่างเปิดเผยและชัดเจน ประกอบกับมีการเลือกสรรองค์กรภาคีจากจุดแข็งที่แต่ละองค์กรภาคีมีอยู่ได้อย่างลงตัว และแต่ละองค์กรภาคีต่างก็มีความรู้เขารู้เราอย่างเข้าอกเข้าใจกัน ภายในเครือข่าย ในระบบเครือข่ายสามารถสร้างความสมดุลทางอำนาจต่อรองเพื่อพึ่งพาอาศัยกันและกันได้ องค์กรภาคีในเครือข่ายต่างก็เป็นองค์กรที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นต้นทุน การสื่อสารระหว่างกันภายในเครือข่ายที่มีความคล่องตัว รวดเร็ว และยืดหยุ่น สามารถดำเนินการได้ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในเครือ

ข่ายระหว่างกันอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ จนสามารถพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดความชำนาญในการทำงานในรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรก็มีความถูกต้อง แม่นยำ ครบถ้วน และตรงตามที่วัตถุประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือต้องการ ขณะเดียวกันโครงการการจัดระบบบริการรองรับสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ก็เป็นโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมหรือชุมชนโดยรวม เป็นโครงการที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และที่สำคัญในระบบเครือข่ายการทำงานมีระบบการตัดสินใจร่วมกันที่เป็นประชาธิปไตย

สำหรับการประสานความร่วมมือระดับบุคคลและระดับองค์กร ปัจจัยการจูงใจหรือตัวจูงใจ (Motivation Factor) คือ สมาชิกภาคีเครือข่ายเล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะเข้ามาร่วมมือกันพัฒนาและแต่ละองค์กรสมาชิกภาคีเครือข่ายก็มีความต้องการที่จะมีชื่อเสียงของแต่ละองค์กรสมาชิกภาคีเอง เพื่อเป็นการหนุนเสริมให้องค์กรของตนได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้น เป็นแรงจูงใจให้องค์กรภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายความร่วมมือ กล่าวคือ การมีผลประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ร่วมกัน ถือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้สมาชิกภาคีเครือข่ายเข้าร่วมคิดร่วมทำจนโครงการนี้สำเร็จ (Hygiene Factors) ได้ อย่างเป็นรูปธรรมในระบบเครือข่ายการทำงาน การระดมทรัพยากรเกิดขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่น (อลงกต สารกาล และ ศักดิ์สิทธิ์ ขารเลิศ, 2561: 54)

อย่างไรก็ตาม เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการสำเร็จ อาทิเช่น การได้รางวัลต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรประกาศเชิดชูเกียรติ สมาชิก หรือกลุ่มภาคส่วนความร่วมมือต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทร่วมคิดร่วมทำในโครงการผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้บทบาทของตัวแสดงต่าง ๆ ในเครือข่ายความร่วมมือ อันจะเป็นการสร้างการยอมรับจากหมู่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อภาคีเครือข่ายด้วย ตลอดจนจนเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกันต่อไป

03

บริบทการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการ
ส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

บริบทการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

บทนำ

ก่อนที่จะศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในรายละเอียดนั้น ควรที่จะทำความเข้าใจการบริหารประเทศหรือการบริหารราชการแผ่นดิน โดยภาพรวม เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนต่างๆ ต่อไป

การบริหารราชการแผ่นดินของไทยในปัจจุบัน มีวิวัฒนาการมาจากการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้ทรงวางรากฐานการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยส่วนกลางได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารตามหน้าที่ (Function) ในรูปแบบของกระทรวงแทนการจัดตามพื้นที่ดังที่มีมาในอดีต ในส่วนภูมิภาคนั้นได้ปรับปรุงกลไกการบริหารราชการส่วนภูมิภาคใหม่ให้สามารถกระชับอำนาจการปกครองสู่ศูนย์กลาง และขยายอำนาจไปยังหัวเมืองต่างๆ และก่อนที่จะขยายไปยังหัวเมืองทั้งได้ทรงจัดการ “การปกครองท้องถิ่น” ใหม่ ในระดับตำบล หมู่บ้าน (โกวิท พงงาม, 2559: 134)

นอกจากนี้ การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งในแง่ของโครงสร้าง ระบบการบริหารงานในกิจการต่าง ๆ ของรัฐ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ทางอำนาจการบริหารราชการแผ่นดิน และอาจกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิรูปเพื่อการรักษาเอกราชและความมั่นคงของประเทศ (ปธาน สุวรรณมงคล และคณะ, 2537: 21-22)

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 ได้มีการวางกรอบกติกาทางการเมืองการปกครองในปีถัดมาจึงได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 ได้มีการวางโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเหตุผลที่สำคัญของการตรากฎหมายฉบับนี้คือ เพื่อต้องการจัดรูปแบบงานให้เข้ากับลักษณะการปกครอง และให้การบริหารราชการแผ่นดินรวดเร็วและดีขึ้น (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539: 66-67)

อย่างไรก็ตาม การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยในปัจจุบัน กอปรด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง บริหารราชการส่วนภูมิภาค และบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารราชการแผ่นดินแล้วในปัจจุบันยังมีการจัดตั้งองค์กรของรัฐในรูปแบบที่หลากหลายในจากการมีส่วนร่วมราชการ และรัฐวิสาหกิจ เช่น องค์กรมหาชน สำนักงานกองทุนต่าง ๆ องค์กรอิสระ และองค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดขึ้น เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารราชการแผ่นดินเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558: 1) ดังนั้น หากการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้วย่อมส่งผลให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้การจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยออกเป็น 3 ส่วน รายละเอียดดังนี้

1. การบริหารราชการส่วนกลาง

การบริหารราชการส่วนกลางเป็นการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการรวมอำนาจ (Centralization) ที่รวมอำนาจการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัดสรรงบประมาณ การควบคุมตรวจสอบ และการบริหารราชการในกิจการสำคัญไว้ให้เป็นภาระรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สังกัดราชการบริหารส่วนกลาง การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้จำแนกการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง กำหนดให้มีส่วนราชการดังนี้ (อุดม ทุมโฆสิต, 2557: 508)

- (1) สำนักนายกรัฐมนตรี
- (2) กระทรวงหรือทบวงซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง กอปรไปด้วย กระทรวงต่างๆ โดยมีกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่กำกับดูแล สนับสนุนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) ทบวงซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง
- (4) กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง ที่สนับสนุนการทำงานและนำนโยบายของรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ไปปฏิบัติ

ความสำคัญการบริหารราชการส่วนกลาง มีรายละเอียดดังนี้ (มานิตย์ จุมปา, 2548: 2-3)

1. การรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางเพื่อให้ส่วนกลางใช้อำนาจในการบังคับบัญชาได้อย่างเด็ดขาดและทันต่อสถานการณ์ ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ
2. การรวมอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการไว้ที่ส่วนกลางเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน
3. ทำให้เกิดความมั่นคง มีเอกภาพ เพราะการรวมอำนาจการบังคับบัญชาไว้ที่ส่วนกลาง จะทำให้ผู้อยู่ใต้การปกครองได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติเป็นพิเศษในที่ใดที่หนึ่ง

2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

กล่าวได้ว่า การบริหารราชการส่วนภูมิภาค (Provincial Administration) เป็นการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการแบ่งอำนาจ (Deconcentration) เป็นตัวแทนของการบริหารราชการส่วนกลาง จึงใช้อำนาจหน้าที่ที่ส่วนกลางมอบหมายให้ในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และมีอำนาจตัดสินใจในขอบเขตที่จำกัดบางอย่างตามที่ราชการบริหารส่วนกลางจะได้อำนาจให้หน่วยงานที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค เป็นกลไกสำคัญทางการเมืองในการแปลงนโยบายการเมืองสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการสนับสนุนการทำงานของส่วนท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายที่ส่วนกลางวางไว้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 51 ได้บัญญัติให้การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคมีสองรูปแบบ คือ

- (1) จังหวัด พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 2534 มาตรา 54 ให้มีผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่เป็นหัวหน้าส่วนราชการในภูมิภาค รับนโยบายและคำสั่งจากส่วนกลาง คือ นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและประชาชน และเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการฝ่ายบริหาร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในราชการส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัด และรับผิดชอบในราชการจังหวัดและอำเภอ และ

จะให้มีรองผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือทั้งรองผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่กำกับดูแลสนับสนุนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมของจังหวัด

จังหวัดเกิดจากการรวมท้องที่หลายๆ อำเภอตั้งขึ้นเป็นจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยการตั้ง ยุบ และเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ (มาตรา 52) ในปัจจุบันมีจังหวัดทั้งสิ้น 77 จังหวัด ไม่รวมกรุงเทพมหานครที่มีฐานะเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

- (2) อำเภอ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 2534 มาตรา 61 ได้บัญญัติให้มีหน่วยราชการบริหารรองจากจังหวัดเรียกว่าอำเภอ การตั้ง ยุบ และเปลี่ยนเขตอำเภอ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ให้มีนายอำเภอทำหน้าที่บริหารราชการของอำเภอ และกำกับดูแลสนับสนุนการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการให้มีแผนชุมชนเพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด และกระทรวง ทบวง กรม

ความสำคัญการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีรายละเอียดดังนี้

1. เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปกครอง ในประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐเดี่ยวนั้น การปกครองส่วนกลางจะเป็นศูนย์รวมแห่งการจัดการปกครองของรัฐทั้งหมด ซึ่งการจัดระบบการปกครองด้วยวิธีการแบ่งงานออกเป็นระดับหรือขั้นตอนต่างๆ ก็เพื่อให้สามารถจัดการปกครองได้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ในประเทศที่มีนโยบายการปกครองแบบรวมอำนาจในทางการเมืองก็จะใช้ระบบการแบ่งอำนาจเป็นวิธีการหรือเครื่องมือในทางบริหารนั่นเอง
2. เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดนโยบายของรัฐบาลไปสู่ภูมิภาคต่างๆ โดยตรง ซึ่งวิธีการแบ่งอำนาจนั้นเป็นการขยายงานของรัฐบาล หรือการแบ่งสาขาของรัฐบาลออกไปในระดับต่างๆ มีผลทำให้นโยบายของรัฐบาลได้ถูกนำไปปฏิบัติโดยตัวแทนของรัฐบาลโดยตรง
3. เพื่อแสดงฐานะตัวแทนของอำนาจส่วนกลาง กล่าวคือผู้ที่ทำหน้าที่ในระดับภูมิภาคต้องมาจากการอนุมัติ แต่งตั้ง ยินยอม หรือตัดสินใจจากส่วนกลางเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคจึงเป็นกลไกทางการเมืองในการแปลงนโยบายของรัฐบาลสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ เป็นกลไกการบริหารราชการในการจัดบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน

ลักษณะสำคัญของการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีรายละเอียดดังนี้

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นกลไกทางการเมืองและกลไกทางการบริหาร ซึ่งมีลักษณะและหลักเกณฑ์สำคัญ ดังนี้

1. เป็นการแบ่งอำนาจการปกครองจากส่วนกลาง ซึ่งจะมีผู้แทนจากการบริหารราชการส่วนกลางไปประจำอยู่ในส่วนภูมิภาค มิใช่เป็นการกระจายอำนาจปกครอง
2. เจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาคยังอยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาส่วนกลางโดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารงานบุคคล ปัจจุบันมีการแบ่งมอบอำนาจตัดสินใจในเรื่องนี้มากขึ้น
3. ราชการส่วนภูมิภาคได้รับมอบอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการเฉพาะบางเรื่องบางประการเท่านั้น การบริหารราชการส่วนกลางมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำวินิจฉัยสั่งการของส่วนภูมิภาคได้ ฉะนั้นผู้มีอำนาจสั่งการขั้นสุดท้ายก็คือราชการส่วนกลางนั่นเอง

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน การบริหารราชการส่วนภูมิภาคได้รับการแบ่งมอบอำนาจการตัดสินใจ จากการบริหารราชการส่วนกลางในด้านการบริหารองค์การ การบริหารงานบุคคลและ การบริหารองค์การ ทำให้การตัดสินใจมีความรวดเร็วและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น

3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

เป็นรูปแบบการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) คือ รัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจทางการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ (ถันยวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555: 193) เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่างๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง ตามภารกิจหน้าที่ที่ระบุให้ดำเนินการอย่างชัดเจน มีพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน มีผู้บริหาร

ที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หรืออาจจะได้รับความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการใช้หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้แก่ประชาชนโดยตรง และประชาชนในฐานะผู้รับมอบอำนาจจะต้องมีความรับผิดชอบ ต่อการตัดสินใจและการดำเนินการของท้องถิ่นตนเอง (โกวิทย์ พวงงาม, 2548: 1-2) โดยการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีอยู่ 2 รูปแบบ กอปรด้วย

1. รูปแบบที่ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นทั่วไป มี 3 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

- 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในทุกประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในรูปแบบทั่วไป มีจังหวัด ละ 1 แห่ง มีพื้นที่การปกครองครอบคลุมพื้นที่จังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะในเขตจังหวัด ช่วยเหลืองานของเทศบาลและองค์การ บริหารส่วนตำบล และประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่ภารกิจซ้ำซ้อนกัน
- 2) เทศบาล เป็นประเภทการปกครองหนึ่งที่มีขนาดเหมาะสมในเขตที่มีความ เจริญและมีความเป็นเมืองสูง ซึ่งในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทย่อย ตามขนาดความเจริญของพื้นที่ ประกอบด้วย เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และ เทศบาลตำบล
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก ที่สุดในทุกประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย

2. รูปแบบพิเศษซึ่งใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นบางแห่งมี 2 ประเภท ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

- 1) กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีโครงสร้าง ขนาดใหญ่ ไม่มีฐานะเป็นจังหวัด มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะในพื้นที่ กรุงเทพมหานครซึ่งมีความอิสระสูง และมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ มาจากการเลือกตั้งโดยตรง
- 2) เมืองพัทยา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับ ความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของพื้นที่ มีระดับเทียบเท่าเทศบาลนคร อยู่ใน เขตจังหวัดชลบุรี

ความสำคัญการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น รายละเอียดดังนี้

1. เป็นส่วนเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพื่อให้เกิดความทั่วถึงในการให้บริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของประชาชน
2. เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงและรวดเร็ว เพราะความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวย่อมไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า
3. เพื่อช่วยเหลือรัฐบาลในการประหยัดงบประมาณหรือเป็นการลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาล เพราะกิจการส่วนใหญ่ที่ท้องถิ่นรับมอบจากรัฐบาล ท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้โดยใช้รายได้ของตนเอง ซึ่งมาจากข้อกำหนดของกฎหมาย
4. ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเบื้องต้น เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองไม่ว่าจะโดยการเลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้ง หรือการตรวจสอบการกำกับดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของสภาท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการปกครองในระดับประเทศ (สมบุญ สุธงศาธรรมิโก, 2545: 343-344)

อย่างไรก็ตาม หลักการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นระบบที่นำมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 จนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าระบบการบริหารราชการแผ่นดินจะมีการปรับปรุงระบบโครงสร้างอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นอยู่เสมอแต่ระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ทั้ง 3 อย่างนี้ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากปัญหาต่าง ๆ ดังนี้ (อุทุมพร โขสิต, จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ และจำลอง โพธิ์บุญ, 2547: 4-98)

- 1) มีปัญหาด้านประสิทธิภาพการบริหาร เนื่องจากสภาพปัญหาจากอดีตจนถึงปัจจุบันคือด้านโครงสร้างของระบบราชการไทย ซึ่งมีสายการบังคับบัญชาที่ยาว มีระเบียบกฎเกณฑ์มาก และมีการติดต่อสื่อสารในแนวตั้งเป็นส่วนมาก ทำให้เกิดปัญหาการประสานงานกันระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นและเกิดความล่าช้าด้านข้อมูลข่าวสารและการตัดสินใจที่จำเป็นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนที่อยู่ห่างไกล

- 2) การขาดเอกภาพในการดำเนินงานด้านการปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐสภาได้ผ่านพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจมาบังคับใช้แล้วทำให้งานปกครองส่วนท้องถิ่นครอบคลุมกิจกรรมของทุกกระทรวง รวมทั้งสิ้น 6 ด้าน 245 กิจกรรม ภารกิจของท้องถิ่นที่ขยายไปมากมายดังกล่าว ทำให้งานของท้องถิ่นจะกระจายไปเกี่ยวเนื่องกับกระทรวงสำคัญเกือบทุกกระทรวงแต่โครงสร้างเดิมทั้งของกรมและของท้องถิ่นไม่ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับภารกิจที่กระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยการทำให้การทำงานขาดการเชื่อมประสานและเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการบริหารและการดำเนินงานขาดเอกภาพ
- 3) ความสัมพันธ์ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักจะเป็นไปในลักษณะแบบสั่งการ เสมือนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานใต้บังคับบัญชา มิใช่เป็นการกำกับดูแลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระ อันเป็นการละเมิดหลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาที่สะสมมายาวนาน ทั้งในการบริหารราชการส่วนกลางการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อีกทั้งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ระบุสาระสำคัญในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมุ่งหวังให้ท้องถิ่นสามารถปกครองตนเองและพึ่งตนเองได้ในอนาคต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทั้ง 3 ระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบล จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างเกื้อกูลกันและให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ

ในการพิจารณาภาพรวมโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ดังที่กล่าวได้มาแล้วว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมนั้นมีปัญหาหลายประการ ดังนั้น การปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และท้องถิ่นใหม่ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กันทั้งในระดับแนวดิ่ง (Vertical Relations) และในระดับแนวราบ (Horizontal Relations) โดยมีการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two Way Communications) กล่าวคือ ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายให้แก่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติและส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการเสนอแนะ รายงานผลการดำเนินงานให้แก่ส่วนกลาง รวมทั้งสามารถให้การเสนอแนะปัญหา ข้อคิดเห็น และร้องขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น (Feedback) ให้ส่วนกลางเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนการทำงาน เพื่อให้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของท้องถิ่นโดยรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

กล่าวคือ การปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น กอปรด้วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย มี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วประเทศทุกจังหวัด มี 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีการบริหารจัดการไม่เหมือนกับรูปแบบทั่วไป จะมีขึ้นเป็นกรณี ๆ ไป ส่วนใหญ่จะเป็นเขตเมืองใหญ่ เช่น เมืองหลวงหรือเมืองท่องเที่ยว ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะใช้รูปแบบทั่วไปมาใช้ในการปกครอง ปัจจุบันมีกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาที่เป็นประเภทนี้

อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ยังมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ใน กฎหมายเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ได้แก่

- 1) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540
- 2) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496
- 3) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537
- 4) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528
- 5) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542

หากพิจารณาจากข้อบ่งชี้และอำนาจหน้าที่ตามข้อบัญญัติในกฎหมายแล้วก็พบว่ากฎหมายได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจกรรมหรือให้บริการสาธารณะได้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2547: 41) ได้แก่

- 1) อำนาจหน้าที่ที่ต้องจัดทำ เป็นกิจกรรมที่กฎหมายบังคับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำให้ครบถ้วน หากไม่จัดทำเท่ากับเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่
- 2) อำนาจหน้าที่ที่อาจจัดทำ เป็นกิจกรรมที่กฎหมายให้ดุลพินิจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะจัดทำบริการสาธารณะนั้น ๆ หรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมและการพิจารณาเห็นสมควรว่าเหมาะสมและจำเป็นกับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายได้ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนว่ากิจกรรมหรือหน้าที่ด้านใดสามารถดำเนินการได้ หรือกิจกรรมใดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ ก็จะเป็นอำนาจของส่วนภูมิภาค หรือรัฐส่วนกลาง ตามหลักการแนวคิดการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ในการกำหนดหรือมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีความเหมาะสม สอดคล้องกับขนาดพื้นที่ ความสามารถทั้งทรัพยากรด้านบุคลากร เงิน และความต้องการของประชาชนเป็นหลักทั้งสิ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองท้องถิ่นและการบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองท้องถิ่นและการบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การปกครองในระดับของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีความเกี่ยวข้องและสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกัน โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น (ในส่วนขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่นว่านี้ ไม่รวมถึงกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ) นายอำเภอหรือผู้แทน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ/หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน จะเข้ามาเกี่ยวข้องในต้นทางของการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะให้ นายอำเภอหรือผู้แทน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ/หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน เข้าร่วมเป็นผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นได้คัดเลือก ซึ่งเป็นกรรมการใน

คณะกรรมการในแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยการนำปัญหาและความต้องการของประชาชนจากแผนหมู่บ้าน/ชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้านมาพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นนำไปสู่พิจารณาในการจัดทำเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรของหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ดังกล่าวยังได้เข้ามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมในท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย และท้องถิ่นยังร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย เพื่อร่วมเป็นกรรมการในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่และการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย จึงเห็นได้ว่าแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวช่วยให้เกิดการส่งเสริมการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และช่วยสนับสนุนให้บุคลากรของหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การเสนอปัญหาและความต้องการ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปพิจารณาในการจัดทำเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในทางกลับกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีข้อผูกพันในการนำข้อเสนอของบุคลากรของหน่วยปกครองท้องถิ่นเหล่านั้นไปดำเนินการแก้ไขให้เกิดขึ้นจริงได้ในทางปฏิบัติผ่านการจัดสรรงบประมาณ โดยบุคลากรของหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ไม่มีอำนาจและหน้าที่ที่จะดำเนินการในภารกิจที่มีความซ้ำซ้อนกันกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้การดำเนินการของหน่วยการปกครองท้องถิ่นยังเป็นการช่วยสนับสนุนการทำงาน การแบ่งเบาภาระ และการเกื้อหนุนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างบูรณาการร่วมกัน ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้โดยตรงมากขึ้น (เจตน์ ดิษฐอุตม, ม.ป.ป.)

04

**ตัวอย่างบริบทของ
องค์ประกอบรองส่วนท้องถิ่น
ที่แตกต่างกับทิศทาง
การพัฒนาพื้นที่ตามสภาพสังคม**

ตัวอย่าง

บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่แตกต่างกันกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ ตามสภาพสังคม

4.1 บริบทของเทศบาลตำบล เขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

เทศบาลตำบลเขาพระงาม เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลตำบล ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระงาม ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลเขาพระงาม โดยรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2547 นอกจากนี้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา ลักษณะชุมชนแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีหน่วยงานราชการและหน่วยงานทหารตั้งอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลมีทั้งผู้ป่วยผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ดังนั้น เทศบาลตำบลเขาพระงามจึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ และให้ความสำคัญกับกลุ่มดังกล่าวเพื่อสร้างโอกาสที่เท่าเทียม เสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (UN) ตั้งแต่เรื่องสุขภาพอนามัย การขจัดความยากจน การสร้างโอกาสในอาชีพการลดความเหลื่อมล้ำ การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกล่าวได้ว่า เทศบาลตำบลเขาพระงามกำหนดแผนการดำเนินการที่มีความทันสมัย มีมาตรฐานสากล ในการจัดบริการสาธารณะที่มีความโดดเด่น ไม่เหมือนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการบริหารงานที่เทศบาลตำบลเขาพระงามเน้นการทำงานแบบเชิงรุก เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของคนทุกกลุ่มได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ยึดติดกับรูป

แบบการทำงานที่เป็นระบบราชการแบบดั้งเดิม และมุ่งปรับเปลี่ยนการบริหารงานให้บรรลุสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์มาโดยตลอด แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคในการจัดบริการสาธารณะก็ตาม ด้วยเหตุนี้เอง เทศบาลตำบลเขาพระงามจึงประสบความสำเร็จในโครงการต่าง ๆ และได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีได้เกิดขึ้นจากเทศบาลเขาพระงามเพียงลำพัง แต่เทศบาลตำบลเขาพระงามใช้กลยุทธ์ในการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและหน่วยงานทหารภายในพื้นที่มาโดยตลอด จนกลายเป็นอัตลักษณ์การทำงานที่โดนจับเครือข่าย ในการดำเนินการร่วมกันดังนี้

1. การกระตุ้นความคิด การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วยกันอย่างมีความสุข
2. การถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความรู้ใหม่ ๆ ร่วมกัน
3. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม
4. การระดมประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
5. การติดตาม การประเมินผลกิจกรรม นวัตกรรมร่วมกัน

ความเป็นเลิศอีกประการ คือ การสร้างฐานความคิดร่วมกันกับเครือข่ายที่ยังทำให้คนในชุมชนเขาพระงามมีความสุขได้ คือ การทำงานแบบ “LINK” คำว่า แปลว่า เชื่อมโยง สัมพันธ์โดย L หมายถึง Learning มีการเรียนรู้ I หมายถึง Investment มีการร่วมลงทุน N หมายถึง Nature มีความเป็นธรรมชาติ K หมายถึง Keep relationships การรักษาสัมพันธภาพสิ่งที่น่าสนใจนอกเหนือฐานความคิดดังกล่าวแล้ว เทศบาลตำบลเขาพระงามและเครือข่ายยังยึดวิถีการทำงานภายใต้อุดมการณ์ที่ไม่เหมือนใคร กล่าวคือ 1) ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นหลัก 2) ต้องลดอัตราและผลประโยชน์ส่วนตน 3) ต้องเข้าใจบริบทของแต่ละฝ่าย 4) ต้องยึดหลักความเสมอภาค เชื่อมมั่น และไว้ใจซึ่งกันและกัน และ 5) ต้องมุ่งมั่นต่อพันธะสัญญาที่มีต่อกัน ทั้งนี้อุดมการณ์ดังกล่าวจะตอกย้ำให้มีระบบคิดแบบเดียวกัน เชื่อมโยงการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมภายใต้ความสัมพันธ์ที่มาจากการเรียนรู้และเข้าใจกัน เมื่อมีความเข้าใจกันก็จะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจ มองเห็นโอกาสในการทำงานร่วมกันต่อไป

“สำหรับเครือข่ายและการดำเนินงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเลิศ ด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม ของเทศบาลตำบลเขาพระงาม” (สุมาจารย์ ชาวานา, 2560: 195-199)

เห็นได้จากโครงการ “นวัตกรรมพื้นที่คนพิการมีความสุข” จากฐานข้อมูลตำบลเขาพระงาม พบว่า มีจำนวนคนพิการที่ขึ้นทะเบียนกับเทศบาลจำนวน 353 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.31% ของจำนวนประชากรทั้งหมดนั้นมีปัญหา คือ ไม่ได้รับการดูแลและเข้าถึงสวัสดิการ เช่นเดียวกับกลุ่มคนอื่นอย่างเท่าเทียมกันและเสมอภาค อาทิเช่น พื้นที่อาคารและสถานที่ราชการขาดการออกแบบเพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มในสังคม (Universal Design) การจ้างงานคนพิการในหน่วยงานราชการ การส่งเสริมอาชีพ การดูแลสุขภาพคนพิการ นันทนาการ ฯลฯ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการระดมพลังความร่วมมือจากหลายหน่วยงานจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง กับผู้พิการเพื่อตอบโจทย์ให้สอดคล้องกับพันธกิจของเทศบาลที่มุ่งเน้นผู้ด้อยโอกาสเป็นอันดับแรกให้มีอาชีพ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างรายได้แก่ครอบครัว ไม่เป็นภาระแก่ชุมชน และเป็นผู้พิการที่มีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่ดี และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ต้องการผลักดันให้ผู้พิการดังกล่าวสามารถออกมาทำงานเพื่อตนเองและสังคมได้ เพราะเทศบาลตำบลเขาพระงามและเครือข่ายเชื่อว่าผู้พิการก็คือประชาชนคนหนึ่งถึงแม้จะมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพบางอย่าง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความสามารถของผู้พิการนั้นลดลงได้

อีกทั้ง ความโดดเด่นและความเป็นเลิศของโครงการดังกล่าวคือ แนวความคิดของเทศบาลตำบลเขาพระงามที่ร่วมปรึกษาหารือกับเครือข่ายอย่างรอบด้านลงลึกถึงจุดกลไกเป็นฐานการทำงานร่วมกันของเครือข่ายเพื่อให้ผู้พิการมีความสุขแบบองค์รวม ซึ่งแนวคิดความร่วมมือดังกล่าวก็คือ

1. การกำหนดนโยบายสาธารณะ (Public Policy) คือ การจัดตั้งเทศบาลหยัดว่าด้วยกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของเทศบาลตำบลเขาพระงาม พ.ศ. 2557 และการจัดทำบันทึกข้อตกลงต่าง ๆ กับเครือข่ายโรงพยาบาลดอนตูม ศูนย์การทหารปืนใหญ่ เป็นต้น
2. การสร้างระบบข้อมูล (Information) คือ การจัดทำฐานข้อมูลผู้พิการในแต่ละปีการจัดทำแผนที่คนพิการโดยใช้ข้อมูลแผนที่ภาษีจากคลังของเทศบาลตำบลเขาพระงามโดยแบ่งตามประเภทผู้พิการ ได้แก่ ผู้พิการทางการมองเห็น ผู้พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทาง

ร่างกาย ผู้พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ผู้พิการทางสติปัญญา ผู้พิการทางการเรียนรู้ ผู้พิการทางออทิสติก ผู้พิการซ้ำซ้อน การจดทะเบียนผู้พิการเชิงรุกเพื่อให้ได้สวัสดิการตามสิทธิจากภาครัฐ การสืบและการค้นหาผู้พิการที่ยังไม่ได้จดทะเบียนภายในตำบลเขาพระงาม

3. ทำการจัดระบบบริการสุขภาพพื้นฐาน คือ การที่เครือข่ายดำเนินการตรวจเยี่ยมดูแลและช่วยเหลือทางร่างกายและจิตใจของผู้พิการแต่ละประเภท การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพรวมทั้งคำแนะนำสภาพแวดล้อมบ้านของผู้พิการ
4. การเปิดพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่สังคม (Public and Social Space) คือ การพาเด็กและเยาวชนที่มีจิตอาสาทำกิจกรรมร่วมกับผู้พิการ เช่น การเล่นนิทานให้ผู้พิการฟัง 2-3 ครั้งต่อเดือน ประสานชมรมผู้พิการในฐานะเจ้าของวัลลภาฟาร์มระดมทุนเปิดพื้นที่ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้พิการคนอื่น ๆ
5. การจัดสวัสดิการ (Welfare) คือการจัดหา อุปกรณ์ การให้บริการรถพยาบาลฉุกเฉิน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปโรงพยาบาลในพื้นที่
6. การปรับสภาพแวดล้อมและความปลอดภัย (Environment and Safety) คือ การสร้างห้องน้ำ ทางเดินขึ้นอาคาร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เวลาติดต่อราชการ
7. การพัฒนาศักยภาพและเสริมพลัง (Strengthening and Empowerment) คือ การจัดฝึกอบรม ผู้พิการด้านอาชีพ ด้านคุณธรรม การให้โรงเรียนสอนอาชีพมาฝึกอาชีพให้แก่ผู้พิการในแต่ละด้าน เป็นต้น การสร้างเครือข่ายในการฟื้นฟูผู้พิการ การจ้างงานผู้พิการ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านสติปัญญาผ่านกระป๋องบำบัด อาชากาบำบัด

กระบวนการทำงานร่วมกับเครือข่ายดำเนินงานภายใต้หลัก LINK โดย

1. เทศบาลตำบลเขาพระงามทำหน้าที่เป็นแกนนำศูนย์กลางของเครือข่าย ดำเนินงานให้เครือข่ายได้มาพบปะพูดคุย ปรึกษาหารือทั้งรูปแบบการประชุม ทั้งทางการและไม่เป็นทางการ สร้างการสื่อสารร่วมกันไปพร้อมกับการทำความเข้าใจเรื่องผู้พิการแต่ละประเภท รวมทั้งขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการจัดทำโครงการพื้นที่คนพิการมีความสุข

2. ดำเนินการจัดประชุมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำเพื่อคัดเลือกผู้แทน ผ่านการระดมความคิด และร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการฯ ซึ่งการประชุมดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้เครือข่ายแต่ละภาคส่วนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและหารือถึงปัญหา อุปสรรค และค้นหาวิธีการแก้ไขสำหรับผู้พิการเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และเข้าถึงผู้พิการทุกคนในพื้นที่ และทำให้ผู้พิการรู้สึกว่าคุณเองไม่ถูกทอดทิ้ง
3. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการฯ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลโครงการฯ โดยทำหน้าที่สื่อเชิญผู้แทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้าร่วมพูดคุยนอกรอบ เข้ามาร่วมเป็นกรรมการ
4. กำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกันเพื่อผู้พิการอย่างชัดเจน มีขั้นตอนแบ่งงานกันตามอำนาจหน้าที่และภารกิจ เช่น หากเป็นเรื่องของการตรวจสอบสุขภาพ จะมอบหมายให้โรงพยาบาลร่วมกับกองสาธารณสุขของเทศบาลตำบลเขาพระงามดำเนินการ
5. จัดทำแผนกิจกรรม/แนวทางการดำเนินงานของเครือข่าย โดยกองสวัสดิการของเทศบาลตำบลเขาพระงามจะส่งแผนงานและเรียกประชุมเครือข่ายให้รับทราบถึงเป้าหมายและขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการในแต่ละปีงบประมาณ
6. จัดฝึกอบรมวิธีการดูแลผู้พิการตามแผนโครงการ “คนพิการ” โดยวิทยากรเครือข่าย เช่น การสร้างอาชีพจะมอบหมายให้วิทยาลัยเทคนิคจังหวัดลพบุรีเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพ
7. สร้างแกนนำในการดูแลผู้พิการ และเปิดพื้นที่ในการพัฒนาเครือข่ายพัฒนาศักยภาพ คือ ประสานชมรมผู้พิการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผู้พิการให้แก่คนปกติในชุมชน
8. การวัดผล ประเมินผล ติดตามสรุปโครงการร่วมกันของเครือข่าย โดยใช้แบบสอบถาม ไปยังผู้พิการระหว่างสิ่งที่เครือข่ายมอบให้กับสิ่งที่ผู้พิการอยากได้รับขั้น มีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด

สมาชิกเครือข่ายดังกล่าวในโครงการ กอปรด้วย

เครือข่ายภาครัฐ ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขาพระงาม สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี สำนักงานหลักประกันสุขภาพ กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี โรงพยาบาลดอนตูม โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช โรงพยาบาลอานันทมหิดล ศูนย์การทหารปืนใหญ่

เครือข่ายภาคประชาสังคม ได้แก่ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ สภากาชาดและเยาวชน คณะกรรมการชุมชน 24 ชุมชน กลุ่มสตรีตำบลเขาพระงาม นักเรียนโรงเรียนบึงฉลวยวิทยา จิตอาสา และโรงเรียนลพบุรีปัญญาญาณ (โรงเรียนสอนเด็กพิเศษ)

เครือข่ายภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต บริษัท ทีไอที จำกัด วัลลาฟาร์ม สถาบัน SAORI จากประเทศญี่ปุ่น

ทั้งนี้ มีการแบ่งหน้าที่การทำงานของเครือข่ายในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการให้ความรู้เชิงวิชาการและการตรวจสุขภาพ เครือข่ายโรงพยาบาลและหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข รับผิดชอบหน้าที่เรื่องการถ่ายทอดความรู้ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุผู้พิการในแต่ละประเภท การดูแลและช่วยเหลือทางร่างกายและจิตใจของผู้พิการแต่ละประเภท สนับสนุนเครื่องมือทางการแพทย์ สนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์/พยาบาล และสาธารณสุข ช่วยในการตรวจสุขภาพ สนับสนุนเตียงนอนผู้ป่วยและการจัดทำกายอุปกรณ์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้พิการ เก็บข้อมูลสุขภาพผู้พิการ ประวัติโรคพัฒนาการและร่วมลงพื้นที่

ด้านการช่วยเหลือและการตรวจเยี่ยมผู้พิการ คณะกรรมการชุมชน ชมรมหรือกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ 11 ชมรม/กลุ่ม รับผิดชอบเรื่องประวัติและที่อยู่ของผู้พิการ ตรวจเยี่ยมผู้พิการร่วมกับบุคลากรทางการแพทย์ ศูนย์การทหารปืนใหญ่ ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือกำลังพลสร้างศูนย์การเรียนรู้การบำบัดผู้ป่วยออทิสติก สำหรับเทศบาลตำบลเขาพระงาม ดำเนินการจ้างงานผู้พิการในเทศบาล และวัลลาฟาร์มทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้พิการให้มีพัฒนาการศักยภาพทางด้านร่างกายและสติปัญญาผ่านกระบือบำบัดและอาซาบำบัด

ด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการ การจัดสร้างอาคารสำนักงานเทศบาลตำบลเขาพระงาม แบบ (Universal Design) ได้แก่ ที่จอดรถคนพิการ ห้องน้ำ ทางลาด

ราวจับกริ่งสัญญาณ การจัดทำหนังสือติดต่อราชการอักษรเบรลล์ การติดตั้งเครือข่ายโทรศัพท์ ไร้สาย บริษัท ทีโอที จำกัด เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้พิการที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยการกดหมายเลขเพียงเลขเดียวก็สามารถติดต่อกับเจ้าหน้าที่เวลามีเหตุฉุกเฉินได้

ด้านการสนับสนุนงบประมาณ จากกองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบล เขาพระงาม และการสนับสนุนของเทศบาลตั้งบุคลากร สถานที่ การแพทย์ฉุกเฉินเพื่อผู้พิการ การเข้าถึงสวัสดิการจากหน่วยงานภาครัฐ

ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมสามารถพิจารณาได้จากการที่เทศบาลตำบล เขาพระงามเน้นความสำคัญของผู้พิการมาโดยตลอด จนกระทั่งได้รับรางวัลโครงการสถานที่ เอื้ออำนวยต่อผู้พิการในปี 2555 ความสำเร็จของเทศบาลที่สำคัญนอกเหนือไปจากรางวัล คือ 1) การเกิดขึ้นของเทศบาลวิฑูรย์ว่าด้วยกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของเทศบาลตำบล เขาพระงาม พ.ศ. 2557 2) การมีฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับคนพิการและมีการใช้ฐานข้อมูล ร่วมกันทุกหน่วยงานเพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนเอง และช่วยเหลืออำนวยให้ หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนา คุณภาพชีวิตของผู้พิการอย่างยั่งยืน 3) การสร้างเครือข่ายในการฟื้นฟูคนพิการ 4) การมี อาสาสมัครน้อยเพื่อดูแลคนพิการ

4.2 บริบทของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลเมือง ตั้งอยู่ ที่อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลกาฬสินธุ์ทั้งตำบล ภายใน เขตเทศบาลเป็นที่ตั้งของหน่วยงานการบริหาร สถานศึกษา สถานพยาบาลและสาธารณสุข ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของจังหวัดกาฬสินธุ์ (กองวิชาการและแผนงาน เทศบาล เมืองกาฬสินธุ์, 2560: 2) ภายใต้บริบทของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ในการพัฒนาท้องถิ่น ที่เน้นการใช้กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนงานพัฒนา ภายใต้วิสัยทัศน์ “กาฬสินธุ์เป็นเมืองน่าอยู่ คู่ธรรมภิบาล” การสร้างเมืองให้น่าอยู่ได้ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ดังนี้

1. การบริหารภารกิจเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ได้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาล เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการสืบค้นให้ความรู้แก่ประชาชน มีบริการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนร่วมกับอัยการจังหวัด กาศลีนธุ์ และเป็นศูนย์ประเมินประเมินมโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ หอกระจายข่าว เสียงตามสาย เว็บไซต์เทศบาลแอฟฟลิเคชันไลน์ เป็นต้น มีการจัดวางระบบควบคุมภายในเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่มีนัยยะสำคัญ และนำจุดอ่อนต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไข เปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ
2. การบริหารงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ ได้ใช้กระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนไปสู่การพัฒนาเพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ให้ชุมชนได้จัดทำและทบทวนแผนชุมชนเป็นประจำทุกปี และจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อให้เทศบาลนำไปพัฒนาและจัดทำเป็นเทศบัญญัติงบประมาณ เมื่อเริ่มต้นการปฏิบัติราชการในแต่ละปี ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงการปฏิบัติราชการตามตัวชี้วัด เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มืองค์ความรู้คู่คุณธรรม มีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานและมีอาสาสมัครชุมชนร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของเทศบาลในอีกช่องทางหนึ่ง
3. การบริหารธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจ ด้านการบริหารพัสดุและการเงิน ได้ประกาศจัดซื้อจัดจ้างตามที่ระเบียบกำหนดและได้แจ้งประกาศจัดซื้อจัดจ้างไปยังประธานอาสาสมัครชุมชนร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) สภาอุตสาหกรรม หอการค้า และสมาคมนักข่าวจังหวัด กาศลีนธุ์เพื่อให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และเป็นการเผยแพร่ข่าวสาร เป็นต้น
4. การอำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน นายกเทศมนตรีเมืองกาศลีนธุ์ได้มอบอำนาจในการปฏิบัติราชการให้กับรองนายกเทศมนตรีและปลัดเทศบาล เพื่อให้การบริหารงานมีความคล่องตัว มีการออกให้บริการพี่น้องประชาชนในเชิงรุกและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการ มีคู่มือบริการประชาชนที่มีแผนภูมิขั้นตอน และระยะเวลาในการให้บริการ เพื่ออำนวยความสะดวกและมีบริการเชิงรุกถึงบ้านด้วยรถ EMS แก้ไขปัญหาความเดือดร้อน

ของประชาชนอย่างเป็นระบบตั้งแต่การรับเรื่องราร้องทุกข์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ไข และพร้อมแจ้งผลการดำเนินการให้ทราบ

5. การประเมินผลการปฏิบัติงาน ในปีงบประมาณ ได้ประเมินผลการปฏิบัติราชการ ตามตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการเพื่อประเมิน ผลสัมฤทธิ์คุณภาพและความคุ้มค่าของงานบริการรวมถึงความพึงพอใจของ ประชาชน และหน่วยงานภายนอก

“สำหรับเครือข่ายและการดำเนินงาน ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเลิศ ด้านการเสริม สร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์” (สุมาจารย์ ขาวนา, 2560: 146-148)

เห็นได้จาก “โครงการเครือข่ายบ้านมั่นคง เพื่อคนไร้บ้าน” กล่าวคือ ในเขตเทศบาล เมืองกาฬสินธุ์มีปัญหาประชาชนบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ของรัฐในหลายพื้นที่ ได้แก่ บริเวณ กุดอ้อ ริมน้ำป่าว อันมีสาเหตุมาจากประชาชนเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยหรือเป็นผู้ด้อยโอกาส ไม่มี ที่ทำกินไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ทางเทศบาลจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในคุณภาพชีวิต ของประชาชนภายในเขตเทศบาล จึงได้ร่วมมือกับเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการโยกย้ายประชาชนไปยังบ้านมั่นคง 3 แห่ง ได้แก่ บ้านมั่นคงจารุพัฒนา บ้านมั่นคงสหกรณ์ เคหะสถานบ้านร่วมใจจำกัด และบ้านมั่นคงสหกรณ์เคหะสถานบ้านเมืองใหม่จำกัด รวม 138 ครอบครัว แต่ก็ยังมีประชาชนผู้มีรายได้น้อยและด้อยโอกาส 26 ครอบครัว และอ้างตนเองว่า เป็นผู้ที่มีสิทธิพลบุกรุกที่ราชพัสดุหลังแขวงทางกาฬสินธุ์ โดยมีการแบ่งที่ดินราชพัสดุดอก เป็นแปลง ๆ และหลอกให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยหรือผู้ด้อยโอกาสคนอื่น ๆ ให้เข้าไปสร้าง บ้านโดยให้ความเชื่อมั่นว่าจะสามารถครอบครองและเป็นเจ้าของได้ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ทางราชการไม่สามารถจัดให้มีสาธารณูปโภคในพื้นที่บุกรุกได้กลายเป็นพื้นที่รกร้าง เสื่อมโทรมไม่เหมาะสมกับคุณภาพชีวิตของประชาชน จะทำให้ผู้มีรายได้น้อย คนอื่น ๆ เอาเป็นตัวอย่าง หากเป็นเช่นนี้จะทำให้เกิดปัญหาการพัฒนาพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ได้

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จึงร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม จนเกิดภาคี เครือข่ายเข้าไปจัดการและให้ความช่วยเหลือจัดสรรพื้นที่สำหรับสร้างที่อยู่อาศัยให้ถูกต้องตาม กฎหมาย และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น ทัดเทียมกับประชาชนกลุ่มอื่น ๆ โดยใช้รูปแบบการจัดการปัญหานี้ตามโครงการ บ้านมั่นคง โดยการรวมกลุ่มกันเป็นบ้านมั่นคงสหกรณ์บริการเคหะสถานหนองไผ่ร่วมพัฒนา จำกัด ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายต่างๆ ดังนี้

ภาครัฐ ได้แก่ เทศบาล ศาลยุติธรรม อนุรักษ์พื้นที่กาศพิสนธุ์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สหกรณ์จังหวัด และสำนักงานตรวจสอบบัญชี เป็นต้น

ภาคเอกชน ได้แก่ ประชาชนที่มีประสบการณ์จากบ้านมั่นคงชุมชนช่วยคุ้มชุมชนเมืองใหม่ เป็นต้น

ภาคประชาสังคม ได้แก่ คณะกรรมการบ้านมั่นคงชุมชนหนองไผ่ คณะกรรมการสหกรณ์บริการเคหะสถานหนองไผ่ร่วมพัฒนา จำกัด เป็นต้น

4.3 บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลตำบลดำเนิน อำเภอบึงเมือง จังหวัดพัทลุง

องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลดำเนิน ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของตำบลตำบลดำเนินและพื้นที่ในเขตการปกครองของอำเภอบึงเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ที่ตั้งเลขที่ 15 หมู่ที่ 4 ตำบลตำบลดำเนิน อำเภอบึงเมือง จังหวัดพัทลุง ห่างจากที่ว่าการอำเภอบึงเมืองพัทลุง เป็นระยะทางประมาณ 2.5 กิโลเมตร องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลดำเนินประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งสิ้น 15 หมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลดำเนิน, 2558: 9-15)

ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปแล้วพื้นที่ตำบลตำบลดำเนินมีสภาพเป็นที่ราบลุ่มกระจายทั่วไป และมีสภาพที่ราบสลับที่ตอนในบริเวณทางตอนใต้ของพื้นที่ ด้านทิศเหนือของตำบลมีคลองตำบลดำเนินและคลองชลประทาน ตอนกลางของตำบล มีคลองม่วงเกลียว หรือถนนปริงหรือท่าลาด หรือดอนเต้ (มีชื่อเรียกตามกลุ่มบ้านที่ลำคลองไหลผ่าน) ด้านทิศใต้ของตำบลมีคลองลำมุด และคลองลำเบ็ด ไหลผ่าน นอกจากนี้ สภาพภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น มีฤดู 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและฤดูร้อน ฤดูฝนตั้งแต่เดือน สิงหาคม - มกราคม ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ - กรกฎาคม จึงทำให้เหมาะแก่การเพาะปลูกและประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก รองลงมาทำสวนยางพารา และปลูกผลไม้ พืชไร่ และพืชผัก โดยข้าวที่นิยมปลูก คือ ข้าวพันธุ์เล็บนก, เจริญ, ชัยนาท และเบตง เป็นต้น

พบว่า ความใหญ่โตของเมืองเริ่มขยายเข้าสู่เขตพื้นที่ตำบลตำนาน ทำให้ประชากรในพื้นที่หันมาประกอบอาชีพแบบคนเมืองมากขึ้น อาทิ การค้าขาย รับจ้าง อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมและบริบทของพื้นที่นั้นเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ของประชาชนมาจากการภาคการเกษตรเป็นหลัก รองลงมา คือ รายได้นอกภาคเกษตร อาทิ รับราชการ รับจ้างทั่วไป ทำขนม ค้าขาย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีธุรกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น โรงแรม ปั้มน้ำมันและก๊าซ โรงงานอุตสาหกรรม โรงสี และโรงอิฐ เป็นต้น

สภาพสังคมตามโครงสร้างทางสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลตำนาน ประกอบด้วยสถาบัน องค์กร กลุ่มผู้นำ กลุ่มอาชีพ และกลุ่มที่สำคัญต่าง ๆ ที่ช่วยกันส่งเสริมให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่เป็นไปอย่างมีคุณภาพ อันจะส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนเกิดความเข้มแข็งนำไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนา สถาบันทาง สังคมในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลตำนานประกอบด้วย สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา การสาธารณสุข กลุ่มอาชีพ เป็นต้น นอกเหนือจากโครงการทางสังคมแล้วยังมีระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่ อาทิ การคมนาคม การระบายน้ำ การไฟฟ้า ประปา แล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยว/หมู่บ้าน/โบราณสถาน/โบราณวัตถุ ที่แสดงถึงความเป็นอยู่ของชุมชน

ในการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลตำนานเหมือนเป็นที่เลี้ยงคอกให้คำแนะนำ ให้ความรู้แก่คนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ ซึ่งเห็นได้จาก

1. การรวมกลุ่มของประชาชน ได้แก่ กลุ่มอาชีพ จำนวน 9 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 15 กลุ่ม กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 กลุ่ม กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 1 กลุ่ม กลุ่มสภาองค์กรชุมชน จำนวน 1 กลุ่ม กลุ่มอนุรักษ์คลองตำนาน จำนวน 1 กลุ่ม กลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพตำบลตำนาน จำนวน 1 กลุ่ม เป็นต้น
2. จุดเด่นของพื้นที่ที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลำคลองหลายสาย ได้แก่ คลองตำนาน คลองลำหลัง คลองชลประทาน ไหลผ่านทำให้เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม
3. จุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ มีคลองลำมุด เพื่อใช้สำหรับแหล่งเพาะพันธุ์ปลาดู และกักเก็บน้ำสำหรับทำการเกษตร และลำเหมืองท่าชะมวง ซึ่งเป็นคลองส่งน้ำทำการเกษตร

4. จุดเด่นด้านภูมิปัญญาชุมชน สินค้า OTOP โดยทำเส้นหมี่ ขนมต่าง ๆ และมีการวางแผนไทย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ และสร้างรายได้แก่ชุมชน
5. จุดเด่นด้านประเพณี/วัฒนธรรม/กฎระเบียบ/ค่านิยมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยเป็นลักษณะพื้นที่หล่อหลอมจากประสบการณ์ของรุ่นสู่รุ่น เป็นสำนึกร่วมของคนในชุมชนที่สร้างขึ้นมาเพื่อกำกับดูแลชุมชนให้ดำเนินชีวิตไปตามระบบคุณค่าแนวคิดของชุมชนนั้น ๆ โดยมีการ ได้แก่ การไหว้ครูหมอ การจัดขันหมาก เป็นต้น

จากการพัฒนาท้องถิ่นในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลท่านาน แม้จะเป็นเพียงองค์การบริหารส่วนตำบลเล็ก ๆ มีแต่ก็บริหารงานให้ประชาชนได้มีความสุขอย่างทั่วหน้าด้วยการยึดหลักการบริหารอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

1. ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การที่จะทำให้ประชาชนสนใจและร่วมมือประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินโครงการ เพื่อให้ได้โครงการที่ประชาชนต้องการและพึงพอใจมากที่สุด ดังนั้น ก่อนที่จะเริ่มโครงการผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานจะต้องสอบถามและรับฟังความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชน
2. การร่วมมือกันทำงาน ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในการดำเนินโครงการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ หรือให้ประชาชนจัดทำโครงการองค์การบริหารส่วนตำบลท่านานเป็นผู้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ไปเป็นพี่เลี้ยงเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในการเขียนโครงการ ที่ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ นอกจากนั้นยังต้องทำหน้าที่ในการประสานงาน เสนอแนะ และอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการให้แก่ประชาชน เช่น การติดต่อวิทยากรมาให้ความรู้แก่ประชาชน และการสนับสนุนให้ชุมชนหันมาช่วยเหลือและร่วมมือกันมากขึ้น
3. การเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติงานอย่างแท้จริง โดยการจัดทำและดำเนินโครงการให้เป็นรูปประธรรม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการใดก็ตามจะต้องคำนึงถึงการบรรลุวิสัยทัศน์ นโยบาย ยุทธศาสตร์และเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้

4. การติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ทราบถึงความต้องการและความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการรวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการประเมินผลถึงความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดสรรงบประมาณมากน้อยเพียงใดและมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่
5. ความเพียงพอของงบประมาณ ซึ่งการดำเนินงานให้สำเร็จจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและเพียงพอ โดยต้องคำนึงถึงการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนหากเป็นโครงการที่มีผลให้ประชาชนมีความสุขเพิ่มขึ้น โดยไม่สามารถวัดความมาในรูปแบบของเชิงปริมาณได้ ก็ถือว่าคงการเงินความคุ้มค่าเช่นกัน

“สำหรับโครงการหรือกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเลิศในด้านความโปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน” (สุมาลย์ ขาวนา, 2560: 73-75)

เห็นได้จาก “ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพตำบลตำนาน” จากการสำรวจปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลตำนาน พบว่าปัญหาหลักของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตำนาน มีดังนี้ 1) ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งสาเหตุมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนไม่มีงานทำขาดรายได้ มีการปลดทรัพย์ลักษณะมียังทรัพย์สิน หรือการมั่วสุมของกลุ่มเยาวชนในเขตพื้นที่ 2) ปัญหาครัวเรือนมีรายได้น้อย เกิดจากต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูงขึ้น สภาวะค่าใช้จ่ายปัจจัยพื้นฐานของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นประชาชนไม่มีอาชีพเสริม และขาดการเรียนรู้ร่วมกัน 3) ปัญหาสุขภาพของประชาชน โดยมีความเสี่ยงสูงจากโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคมะเร็ง ซึ่งสาเหตุมาจากพฤติกรรมบริโภค พฤติกรรมทางสังคม ขาดการออกกำลังกาย ขาดความรู้ และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และ 4) ปัญหาขยะในชุมชน ไม่มีการคัดแยกขยะจากครัวเรือน ขาดความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของขยะ และที่สำคัญขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลตำนานเห็นว่าควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางสังคมเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficient Economy) และนวัตกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่มีอยู่ได้ศึกษาแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และเห็นว่าโรงเรียนบ้านควนคง หมู่ที่ 14 ตำบลตำนาน ซึ่งเป็นพื้นที่รกร้างและเป็นพื้นที่เปลี่ยวเป็นแหล่ง

มั่วสุมของเยาวชน ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติด ลักขโมย จึงได้ทำเรื่องขอใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ดินราชพัสดุ จากสำนักงานธนารักษ์พื้นที่พัทลุง สร้างแหล่งเรียนรู้ “ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพตำบลตำนาน” ขึ้นตามความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์มีการศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรและให้สอดคล้องกับแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนตรงการบริหารส่วนตำบลตำนาน
2. เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการศึกษาวิจัยและพัฒนาการเกษตรยั่งยืน
3. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการการทำงานภาครัฐ สามารถให้บริการแก่เกษตรกร ณ จุดเดียว
4. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตรโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม
5. เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริรวมถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถกระจายลงสู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง

ทั้งนี้ องค์ประกอบของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพตำบลตำนาน มีทั้งหมด 20 กลุ่ม ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพตำบลตำนาน ทำให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายต้นทุนการผลิต และลดการใช้สารเคมี ผลผลิตสูงขึ้น และคุณภาพของผลผลิตดีขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และยังลดการปนเปื้อนของสารเคมีในชุมชน สุขภาพของคนในชุมชนดีขึ้น และเกิดการสืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น

นอกจากนี้ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพตำบลตำนาน ทำให้มีการสนับสนุนอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียน และปริมาณขยะในพื้นที่ลดลง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน มีการรวมกลุ่มชุมชน เกิดกลุ่มเครือข่ายในชุมชนอีกหลายกลุ่มที่เข้ามาพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาสนับสนุนทางด้านวิชาการการนำเทคนิคความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนาศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพตำบลตำนานอีกด้วย

การที่องค์การบริหารส่วนตำบลตำนานได้รับรางวัลพระปกเกล้า ประจำปี 2560 เป็นสิ่งยืนยันได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลตำนานมีศักยภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้ง เป็นการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้กับกลุ่มเกษตรกรให้มีความรู้ ความสามารถ และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่อย่างยั่งยืน

4.4 บริบทของเทศบาลเมืองแม่เหิยะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

(สูมามาลัย ชาวนา, 2560: 44-48)

เทศบาลเมืองแม่เหิยะ ด้วยลักษณะภูมิประเทศของตำบลแม่เหิยะ เป็นพื้นที่ราบใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย และการพาณิชย์เป็นส่วนใหญ่ พื้นที่บางส่วนเป็นป่าซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จึงทำให้เทศบาลเมืองแม่เหิยะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่เขตเทศบาลจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี วัดพระธาตุดอยคำ และน้ำตกตาดหมาให้ เป็นต้น จากสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลแม่เหิยะ กองวิชาการและแผนงาน (2560: 1) เทศบาลเมืองแม่เหิยะในฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปกครองและรับผิดชอบ จึงเล็งเห็นความสำคัญของพื้นที่ดังกล่าวและได้มีการจัดทำแผนการดำเนินงานของเทศบาลเมืองแม่เหิยะขึ้น โดยนำโครงการและกิจกรรมการพัฒนาที่ได้บรรจุในแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลเมืองแม่เหิยะ ทั้งในส่วนที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีและส่วนที่ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานอื่นมาดำเนินการ ซึ่งโครงการและกิจกรรมพัฒนาดังกล่าวมีที่มาจากการบูรณาการความร่วมมือหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นจากหน่วยงานภายในเองที่จัดทำโครงการและกิจกรรมพัฒนาตามภารกิจ อำนาจหน้าที่และความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ หรือหากเป็นโครงการและกิจกรรมพัฒนาที่บูรณาการร่วมกับหน่วยงานภายนอกก็จะมีลักษณะของความร่วมมือในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือโดยการสนับสนุนให้ดำเนินงาน หรือความร่วมมือในการจัดกิจกรรมหรือโครงการหนึ่งโครงการใดร่วมกัน

นอกจากนี้ เทศบาลเมืองแม่เหิยะยังได้รับการความอนุเคราะห์จากหน่วยงานภายนอกเทศบาลในการให้ข้อมูลกิจกรรม โครงการที่จะมีการดำเนินงานในพื้นที่เทศบาล นับว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งของการบูรณาการและแสดงความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงกล่าวได้ว่าแผนการดำเนินงานของเทศบาลเมืองแม่เหิยะเป็นเสมือนแผนที่แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานของเทศบาลหรือหน่วยงานอื่นที่ได้มีการปฏิบัติงานและได้เกิดผลการพัฒนาอย่างแท้จริง

การที่เทศบาลเมืองแม่เหิยะให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ของตนเองผ่านกระบวนการการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน ด้วยความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

ภายใต้บริบทสังคมเมืองที่กำลังขยายตัว และเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและบริบทของพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้ เทศบาลเมืองแม่เหิยะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมจำนวนมากถึง 28 กลุ่ม/องค์กร อาทิ ชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมกีฬาตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจบ้าน คณะกรรมการพ่อค้าแม่ค้า คณะกรรมการรถสี่ล้อแดง คณะกรรมการพัฒนาสตรี กลุ่มเกษตรกร สภาเด็กและเยาวชน และองค์กรศาสนา เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานและดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล ซึ่งภาคประชาสังคมดังกล่าวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทั้งร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมให้คำปรึกษาหารือ รวมถึงการตัดสินใจและรับผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนี้

การร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาลได้จากหลากหลายช่องทาง ทั้งเสียงตามสายหมู่บ้าน กลุ่มไลน์หมู่บ้าน เฟซบุ๊กของเทศบาล เว็บไซต์ของเทศบาล บอร์ดประชาสัมพันธ์ภายในเทศบาลและชุมชน และการประชุมประจำเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลได้ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมและผลการดำเนินงานในรูปแบบคลิปวิดีโอและเผยแพร่ทางกลุ่มไลน์หมู่บ้าน เฟซบุ๊กของเทศบาล และเว็บไซต์ของเทศบาล เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงทั้งนี้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เป็นวิธีการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น และทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์

การแสดงความคิดเห็น ประชาชนสามารถบอกกล่าวถึงปัญหาและความต้องการของตน พร้อมทั้งพูดคุยแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินโครงการ/กิจกรรมของเทศบาลในการประชุมประจำเดือนรวมทั้งสามารถเสนอและแสดงความคิดเห็นเพื่อจัดทำแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่นในการประชุมประชาคมระดับชุมชนและระดับตำบล

การร่วมให้คำปรึกษาหารือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาหารือแก่เทศบาลเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง อาทิ เทศบาลจัดการประชุมเพื่อปรึกษาหารือและทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

การร่วมตัดสินใจและรับผลประโยชน์ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงบประมาณรายจ่ายประจำปีโดยมีส่วนเป็นผู้ตัดสินใจคัดเลือกโครงการ/กิจกรรมที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งโครงการดังกล่าวจะถูกนำมาบรรจุในเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เมื่อเทศบาลบริหารงบประมาณที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนแล้ว ประชาชนย่อมได้รับผลประโยชน์เพราะได้รับการแก้ปัญหาการพัฒนาที่ตรงจุด

“สำหรับโครงการหรือกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเลิศเน้นด้านความโปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน” (กองวิชาการและแผนงาน, 2560: 3-52)

เห็นได้จาก “โครงการดอยคำ ลานสุข นำสุข” กล่าวคือ วัดพระธาตุดอยคำอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองแม่เหียะได้รับแรงศรัทธาจากประชาชน ส่งผลให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างเดินทางเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมากโดยเฉลี่ย 3 พันคนต่อวันในช่วงเทศกาล ร้านค้าดอกมะลิ 100 ร้าน ต่างเข้ามาจับจองพื้นที่ริมถนนตลอดเส้นทางขึ้นไปยังวัดพระธาตุดอยคำทำให้เกิดปัญหาการจราจร อุบัติเหตุบนท้องถนน เกิดการทะเลาะวิวาทกันของพ่อค้าแม่ค้าและความสกปรกไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ประกอบกับด้วยลักษณะเส้นทางที่ลาดชันอันตรายและบริเวณวัดมีสถานที่จอดรถไม่เพียงพอ จึงทำให้ผู้ที่มาวัดพระธาตุดอยคำไม่ได้รับความสะดวกและเกิดอุบัติเหตุขึ้นบ่อยครั้ง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ที่ผ่านมามเทศบาลเริ่มต้นสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันหลายครั้งระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพฯ ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่วัดพระธาตุดอยคำ ทางหลวงชนบท ตำรวจจราจร พ่อค้าแม่ค้า และคนขับรถสี่ล้อแดง ซึ่งได้ทำข้อตกลงร่วมกันว่าห้ามไม่ให้มีการจำหน่ายสินค้าริมถนน และให้เทศบาลจัดให้มีพื้นที่จำหน่ายสินค้าลานจอดรถ และคิวรถสี่ล้อแดงรับส่ง ณ บริเวณเชิงวัดพระธาตุดอยคำ โดยเทศบาลเป็นผู้ปรับปรุงพื้นที่ และดูแลรักษาความสะอาด ในระยะแรกพ่อค้าแม่ค้าไม่ให้ความร่วมมือเพราะกังวลว่าจะขายไม่ได้ เทศบาลจึงจัดประชุมพูดคุยระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอีกหลายครั้ง กระทั่งเกิดสัญญาประชาคมร่วมกันโดยให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่ หรือเรียกว่า คณะกรรมการเชิงพระธาตุดอยคำ โดยคณะกรรมการคัดเลือกมาจากพ่อค้าแม่ค้า และคนขับรถสี่ล้อแดง และให้เทศบาลเป็นที่ปรึกษา คณะกรรมการได้จัดทำข้อบังคับหรือกฎระเบียบในการบริหารจัดการพื้นที่ จัดตั้งชมรมพ่อค้าแม่ค้าเพื่อกำหนดราคาดอกมะลิให้เท่ากัน จัดตั้งกองทุนโดยระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่มรายเดือนเพื่อดูแลรักษาพื้นที่ และจัดตั้งชมรมรถสี่ล้อแดงเพื่อจัดระบบการรับส่งและควบคุมราคาเพื่อบริการและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาสักการะ

การสร้างศูนย์บริการประชาชนและนักท่องเที่ยว เกิดจากความคิดของชมรมพ่อค้าแม่ค้าและชมรมรถสี่ล้อแดง ที่ต้องการอำนวยความสะดวก จัดระเบียบ และเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ผู้มาสักการะ โดยได้มีการปรึกษาหารือร่วมกับคณะกรรมการเชิงพระธาตุดอยคำ เทศบาลเมืองแม่เหียะ ชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตำรวจจราจร

สาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพปุย เป็นต้น ได้สรุปร่วมกันโดยให้นำเงินกองทุนส่วนหนึ่งมาใช้ในการสร้างและบริหารจัดการศูนย์

การจัดสรรจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เกิดจากความคิดของชมรมพ่อค้าแม่ค้าที่ต้องการจัดให้มีพื้นที่ สำหรับจำหน่ายสินค้าชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ชมรมพ่อค้าแม่ค้าจึงร่วมกันจัดสรรพื้นที่บริเวณเชิงพระธาตุดอยคำให้มีจุดจำหน่ายสินค้าของชุมชน โดยเทศบาลเมืองแม่เหิยะเป็นศูนย์กลางประสานงานและทำความเข้าใจกับชุมชนในการนำสินค้ามาจำหน่าย ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของแต่ละชุมชน นอกจากนี้ กองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองแม่เหิยะได้ส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้พิการโดยปรึกษาหารือและตัดสินใจร่วมกับคณะกรรมการเชิงพระธาตุดอยคำ ในการจัดพื้นที่บริเวณเชิงวัดพระธาตุดอยคำให้แก่ผู้พิการเพื่อจำหน่ายสินค้า

การรวมกลุ่มแปรรูปดอกมะลิ กองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองแม่เหิยะได้ตระหนักถึงปัญหาการจัดการดอกมะลิที่เน่าเสียจำนวนมาก จึงหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อแปรรูปดอกมะลิให้เป็นผลิตภัณฑ์บุหงามหามงคลดอกไม้หอมศักดิ์สิทธิ์และนำมาจำหน่าย กลายเป็นอีกหนึ่งกลุ่มอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน และลดปริมาณดอกมะลิที่เน่าเสีย

การจัดตั้งกลุ่มเด็กมัคคุเทศก์อาสา เทศบาลเมืองแม่เหิยะได้ประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการเชิงพระธาตุดอยคำในการจัดตั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนมัคคุเทศก์อาสา เพื่อนำชมวัดพระธาตุดอยคำโดยมีการพูดคุยสอบถามความต้องการของเด็กและเยาวชน รับสมัครอาสาสมัคร และจัดอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ คณะกรรมการเชิงพระธาตุดอยคำบริหารรายได้ส่วนหนึ่งจากการนำชมให้เป็นค่าตอบแทนมัคคุเทศก์อาสา และอีกส่วนหนึ่งนำเข้ากองทุนเพื่อใช้ในการพัฒนาพื้นที่ต่อไป

ในทางเศรษฐกิจ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าบริเวณเชิงพระธาตุดอยคำที่เป็นคนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองแม่เหิยะมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่เป็นรายได้หลักของครอบครัว เช่นเดียวกับกลุ่มคนขับรถสี่ล้อแดง และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เพราะมีช่องทางในการให้บริการและจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ตลอดจนกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ (กลุ่มแปรรูปดอกมะลิ) ยังช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง

ในทางสังคม การจัดพื้นที่ให้ผู้พิการจำหน่ายสินค้าช่วยให้ผู้พิการมีอาชีพ เป็นการสร้างคุณค่า ความภาคภูมิใจและกำลังใจในการดำเนินชีวิตของผู้พิการ สำหรับกลุ่มเด็กและ

เยาวชนมัธยมศึกษาอาสา ได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมในเวลาว่างและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อันเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตและการเรียนรู้ตามวัย ที่สำคัญการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่อย่างเต็มที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ พ่อค้าแม่ค้า คนขับรถสี่ล้อแดง คนในชุมชน เด็กและเยาวชน ช่วยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของพื้นที่ เกิดความรักและความห่วงใยในการดูแลรักษาและพัฒนาพื้นที่ซึ่งส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

กองวิชาการและแผนงาน. (2560). รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2560 เทศบาลเมืองแม่เหียะ. เชียงใหม่: งานบริการและเผยแพร่วิชาการ กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลเมืองแม่เหียะ.

โกวิท พวงงาม. (2559). การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กองทุนผู้สูงอายุ. (2557). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556, กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

เจตน ดิษฐอุตม. (ม.ป.ป.). ความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นและท้องที่. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2561 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php>

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์.

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. (2560). ราชวัลพระปกเกล้า ประจำปี 2560 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านการสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม. วารสารเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์, 16(49), ตุลาคม - ธันวาคม, หน้า 1-19.

ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2555). การบริหารราชการไทย. เชียงใหม่: สำนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปธาน สุวรรณมงคล และคณะ. (2537). การกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น. รายงานการวิจัยเสนอต่อสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

ปັນณพงศ์ วงศ์ณาศรี. (2560). วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 17(1), มกราคม - มิถุนายน 2560.

พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2560). ทันเศรษฐกิจ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ”. โพลสตู่เดย์. 27 กุมภาพันธ์ 2560.

มานิตย์ จุ่มปา. (2548). คำอธิบายกฎหมายปกครองว่าด้วยการจัดระเบียบราชการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40ก (6 เมษายน 2560): หน้า 17.

วสันต์ เหลืองประภัสร์, นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และ เกรียงชัย ปิงประวัติ. (2557). การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารจัดการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน. รายงานวิจัยเสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ภายใต้การสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ (สสส.). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. 2554. เอกสาร วปอ. หมายเลข 009 คู่มือการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2561 จาก http://www.thaindc.org/images/column_1318981118/009%20STRATEGY%20Manual.pdf

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (2017). เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก (Disruptive technologies). สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2561. จาก <https://www.it24hrs.com/2016/disruptive-technologies-technology/>

สมบุญ สุขสำราญ. (2545). "การปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ". วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 27(2), เมษายน – มิถุนายน, หน้า 343-344.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2547). กฎหมายการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สุมามาตร์ ชาวนา. (2560). ราชวัลพระปกเกล้า' 60. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). สภาปฏิรูปแห่งชาติ วาระปฏิรูปที่ 3 : การปรับโครงสร้างอำนาจส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2561. จาก http://www.nesdb.go.th/article_attach/article_file_20170106131224.pdf

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560ข). สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2561. จาก <http://www.nesdb.go.th/download/plan12/%E0%B8%AA%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B8%9B%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%84%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%8812.pdf>

องค์การบริหารส่วนตำบลตำนาน. (2558). แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2559 – 2561. องค์การบริหารส่วนตำบลตำนาน.

อลงกต สารกาล และศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. (2561). แนวทางการสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 9(1), มกราคม - มิถุนายน 2561.

อุดม ทุมมิไลต์. (2557). การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ : บทเรียนจากประเทศที่พัฒนาแล้ว. กรุงเทพฯ: แชน โพร์ พรินติ้ง.

อุดม ทุมมิไลต์, จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ และจำลอง โพธิ์บุญ. (2547). รายงานการวิจัย เรื่อง ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับราชการบริหารส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตลอดจนรูปแบบที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

หนังสืออ่านประกอบ

กิตติวัฒน์ รัตนดิลล ภูเก็ต. (2533). กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน (กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการไทย). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 79ก (31 กรกฎาคม 2560): หน้า 13

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 79ก (31 กรกฎาคม 2560): หน้า 1

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 114ก (17 พฤศจิกายน 2542)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2551). สาขาวิทยาการจัดการ. การบริหารราชการไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อำนาจ ปิ่นพิลา. (2554). การบริหารราชการไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สังคมทั้งเมือง

สังคมเมือง THAILAND

CLIMATE CHANGE **4.0**

การบริหารราชการส่วนกลาง

การกระจายอำนาจ

DISRUPTIVE TECHNOLOGY

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 ฝั่งทิศใต้
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 0-2141-9536 โทรสาร 0-2143-8181

